

Βρυξέλλες, 12.3.2024
COM(2024) 126 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**Μετανάστευση - Εξεύρεση της χρυσής τομής μεταξύ δίκαιης και αταλάντευτης
προσέγγισης**

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση είναι μια ευρωπαϊκή πρόκληση που απαιτεί ευρωπαϊκή αντίδραση. Η Ευρώπη αποκόμισε το μάθημα αυτό με επώδυνο τρόπο. Η προσφυγική κρίση του 2015 και άλλες προκλήσεις που αντιμετώπισε η ΕΕ στα διάφορα εξωτερικά σύνορά της αποκάλυψαν τις ελλείψεις της απαρχαιωμένης και ελλιπούς νομοθεσίας της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο. Ανέδειξαν επίσης την πολυπλοκότητα της διαχείρισης μιας κατάστασης που επηρεάζει τα κράτη μέλη με διαφορετικούς τρόπους και στην οποία οι ενέργειες του ενός κράτους μέλους έχουν επιπτώσεις και στα άλλα κράτη μέλη. Οι προκλήσεις αυτές έχουν επίσης καταδείξει ότι η μετανάστευση είναι μια παγκόσμια πραγματικότητα η οποία μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μόνο με συντονισμένη συνεργασία με τους εταίρους μας σε ολόκληρο τον κόσμο.

Κατά την ανάληψη των καθηκόντων της, η **Επιτροπή von der Leyen** έθεσε ως αποστολή της τη διαμόρφωση ενός νέου, βιώσιμου ευρωπαϊκού πλαισίου για τη διαχείριση της μετανάστευσης: ενός πλαισίου εντός του οποίου θα είναι εφικτή η διαχείριση της αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών μελών, το οποίο θα διασφαλίζει την κατάλληλη αντίδραση και θα επιτρέπει στους Ευρωπαίους να είναι βέβαιοι ότι η διαχείριση της μετανάστευσης γίνεται με αποτελεσματικό και ανθρώπινο τρόπο, σύμφωνα με τις αξίες μας.

Αυτή ήταν η πρόθεση στην οποία βασιζόταν το **σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο** —ένα ευρύ σύνολο νομοθετικών μεταρρυθμίσεων. Τέσσερα έτη αργότερα, η πολιτική συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις αυτές προετοιμάζει το έδαφος για δίκαιη, αποδοτική και βιώσιμη διαχείριση της μετανάστευσης μακροπρόθεσμα. Ένα σύστημα στο πλαίσιο του οποίου κάθε κράτος μέλος της ΕΕ έχει την ευελιξία να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει, χωρίς κανένα να πρέπει να υποστεί μόνο του την πίεση.

Πρόκειται για **σημαντικό ορόσημο**. Ωστόσο, τα τελευταία τέσσερα έτη, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της αντιμετωπίζουν σειρά νέων και επαναλαμβανόμενων προκλήσεων. Χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής αποτελούν οι συνεχείς προσπάθειες που καταβλήθηκαν για την **ταχεία αντιμετώπιση των άμεσων αναγκών** μέσω επιχειρησιακών και στοχευμένων δράσεων. Παρά τη συνεχιζόμενη, ακόμα και αυξανόμενη, πίεση στις διάφορες μεταναστευτικές οδούς, η ΕΕ κατάφερε να επιδείξει την απαιτούμενη ευελιξία για την αντιμετώπιση και τη διαχείριση πολύπλοκων προκλήσεων. Ειδικότερα, η ΕΕ στάθηκε ισχυρή και ενωμένη, υπερασπιζόμενη τα εξωτερικά της σύνορα κατά της εργαλειοποίησης ανθρώπων από τα καθεστώτα της Λευκορωσίας και της Ρωσίας. Στο πλαίσιο αυτό, ακολούθησε μια βασισμένη σε αρχές και ανθρώπινη προσέγγιση απέναντι σε όσους προσπαθούν να ξεφύγουν από τον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, καθώς και όσον αφορά τον μεγάλο αριθμό απομακρύνσεων Αφγανών υπηκόων προς τα κράτη μέλη και τις συνεχείς προσπάθειες επανεγκατάστασης, αποδεικνύοντας την αξιοπιστία της ως ηπείρου στην οποία είναι εγγυημένη η προστασία όσων την έχουν ανάγκη και η οποία διαδραματίζει τον ρόλο της ως παγκόσμιου παράγοντα.

Αυτή ακριβώς η διττή προσέγγιση της επιδίωξης **βιώσιμων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων** παράλληλα με **στοχευμένη επιχειρησιακή αντίδραση** επέτρεψε στην Ευρώπη να γυρίσει σελίδα στις ρωγμές του παρελθόντος και να εδραιώσει μια κοινή προσέγγιση για τη μετανάστευση και τη διαχείριση των συνόρων. Για να σημειωθεί πρόοδος, οι δύο προσεγγίσεις πρέπει να συνεχίσουν να συμβαδίζουν: η μετανάστευση δεν αποτελεί παροδικό φαινόμενο και τα πάντα φαίνεται να υποδεικνύουν ότι θα εξακολουθήσει να έχει έντονη παρουσία και να κυριαρχεί στα πολιτικά θεματολόγια στο μέλλον. Η ομαλή, υπό ορθή διαχείριση, νόμιμη μετανάστευση μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες και οικονομίες,

μεταξύ άλλων διότι αντιμετωπίζει τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού, ενώ παράλληλα λειτουργεί αποτρεπτικά για την αντικανονική μετανάστευση.

Μολονότι οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις θα έχουν μετασχηματιστικό αντίκτυπο, αυτός δεν θα είναι άμεσος, και το σύστημα δεν θα είναι ποτέ πλήρως θωρακισμένο έναντι δυνητικών προκλήσεων. Η κρίσιμη διαφορά, ωστόσο, είναι ότι η ΕΕ έχει πλέον παγιώσει μια δυναμική και κοινή προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά τη μετανάστευση. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι πλέον καλύτερα εξοπλισμένα από ποτέ για να αντιμετωπίσουν τις διαρκώς εξελισσόμενες και πολύπλοκες προκλήσεις, ενεργώντας από κοινού με δίκαιο και αποφασιστικό τρόπο.

Η παρούσα ανακοίνωση εξετάζει τα επιτεύγματα και την πρόοδο των τελευταίων τεσσάρων ετών. Προσδιορίζει τις άμεσες προτεραιότητες για την επιχειρησιακή εφαρμογή όσων συμφωνήθηκαν και εξετάζει τους τομείς στους οποίους απαιτούνται περαιτέρω εργασίες για τη συμπλήρωση του νέου συστήματος.

II. ΈΝΑ ΝΕΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η ιστορική πολιτική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο αλλάζει τα δεδομένα. Θα εφοδιάσει την ΕΕ με ισχυρή νομική βάση για τη διαχείριση της μετανάστευσης με σφαιρικό και ολοκληρωμένο τρόπο. Οι έντεκα¹ αλληλοσυνδεόμενοι νόμοι θα εξασφαλίσουν μια συλλογική προσέγγιση για την καλύτερη διαφύλαξη των εξωτερικών μας συνόρων, ένα δίκαιο και αποτελεσματικότερο σύστημα αλληλεγγύης και ευθύνης, καθώς και αποδοτικές διαδικασίες ασύλου που θα προσφέρουν καλύτερη προστασία στα άτομα που την έχουν ανάγκη.

1. Αλλαγές που θα επιφέρει το σύμφωνο

Ασφαλέστερα εξωτερικά σύνορα

Όλοι οι αντικανονικοί μετανάστες θα καταγράφονται και θα υποβάλλονται σε έλεγχο διαλογής, δηλαδή σε έλεγχο ταυτότητας, ασφάλειας και υγείας. Μετά τον έλεγχο διαλογής, η διαδικασία στα σύνορα θα είναι υποχρεωτική για όσους πιθανά δεν χρειάζονται προστασία, για όσους αποτελούν κίνδυνο για την ασφάλεια ή παραπλανούν τις αρχές. Κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να έχει την ικανότητα να φιλοξενήσει υπό κατάλληλες συνθήκες έναν ορισμένο αριθμό αιτούντων άσυλο καθ' όλη τη διάρκεια των διαδικασιών. Θα εφαρμόζονται ισχυρές νομικές εγγυήσεις και οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα εξαιρούνται από τη διαδικασία στα σύνορα, εκτός εάν συνιστούν απειλή για την ασφάλεια. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την ανεξάρτητη παρακολούθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα.

Με τη θωράκιση των εξωτερικών συνόρων για τον έλεγχο των αφίξεων αντικανονικών μεταναστών, περιορίζουμε κάθε περαιτέρω δευτερογενή μετακίνηση και διασφαλίζουμε ένα από τα πλέον πολύτιμα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ, δηλαδή το δικαίωμα κυκλοφορίας εντός του χώρου Σένγκεν χωρίς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα. Με τη διασφάλιση της ταχείας επιστροφής των ατόμων των οποίων απορρίπτονται οι αιτήσεις στο πλαίσιο της

¹ Κανονισμός για τον έλεγχο διαλογής και κανονισμός για την τροποποίηση του κανονισμού για τη διευκόλυνση του ελέγχου διαλογής (ECRIS-TCN), κανονισμός για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, κανονισμός για τη διαδικασία ασύλου (η διαδικασία επιστροφής στα σύνορα έχει μεταφερθεί σε αυτοτελή νομοθετική πράξη), κανονισμός για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου (που ενσωματώνει διατάξεις σχετικά με την εργαλειοποίηση), κανονισμός Eurodac, οδηγία για τις συνθήκες υποδοχής, κανονισμός για τις απαιτήσεις αναγνώρισης, κανονισμός σχετικά με το πλαίσιο για την επανεγκατάσταση, κανονισμός για την ίδρυση του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, οδηγία για την ενιαία άδεια, οδηγία για την μπλε κάρτα.

διαδικασίας στα σύνορα, στέλνουμε ένα σαφές μήνυμα ότι το νέο ευρωπαϊκό σύστημα δεν θα ανεχτεί τις καταχρήσεις.

Τέλος, η ΕΕ θα διαθέτει ειδικό νομικό πλαίσιο για τον χειρισμό των καταστάσεων κρίσης, συμπεριλαμβανομένης της εργαλειοποίησης: μια νέα νομική πράξη θα παρέχει σταθερό και προβλέψιμο πλαίσιο σε επίπεδο Ένωσης για τη διαχείριση των καταστάσεων κρίσης, το οποίο θα περιλαμβάνει μια ενισχυμένη συνιστώσα αλληλεγγύης που θα εγγυάται την κάλυψη όλων των αναγκών του οικείου κράτους μέλους. Οι παρεκκλίσεις για την αντιμετώπιση της ειδικής κατάστασης της εργαλειοποίησης θα παράσχουν στα κράτη μέλη ισχυρά και στοχευμένα μέσα για την προστασία των εξωτερικών μας συνόρων, διατηρώντας παράλληλα την πρόσβαση στο άσυλο και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ταχείες και αποδοτικές διαδικασίες ασύλου και επιστροφής με ισχυρότερες ατομικές εγγυήσεις

Οι νέοι κανόνες θα θεσπίσουν αποτελεσματικότερες διαδικασίες ασύλου, με συντομότερες προθεσμίες και αυστηρότερους κανόνες για τις καταχρηστικές ή μεταγενέστερες αιτήσεις. Η ΕΕ θα έχει τη δυνατότητα να διαθέτει καταλόγους ασφαλών τρίτων χωρών και ασφαλών χωρών καταγωγής, οι οποίοι θα χρησιμοποιούνται παράλληλα με τους εθνικούς καταλόγους. Αυτοί οι αυστηρότεροι κανόνες αντισταθμίζονται με σημαντικές εγγυήσεις για τα δικαιώματα των ατόμων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής δωρεάν νομικών συμβουλών καθ' όλη τη διάρκεια όλων των διαδικασιών, με ιδιαίτερη προσοχή στις ευάλωτες ομάδες, μεταξύ των οποίων οι ασυνόδευτοι ανήλικοι και οι οικογένειες με παιδιά. Νέες υποχρεώσεις στο σύνολο των νομικών πράξεων θα διασφαλίζουν ότι θα ορίζεται ταχέως εκπρόσωπος ο οποίος θα μεριμνά για το μείζον συμφέρον των ασυνόδευτων παιδιών.

Οι νέοι κανόνες θα αυξήσουν τη σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή την ποιότητα των συνθηκών υποδοχής. Τα πρότυπα σε επίπεδο ΕΕ για τις συνθήκες υποδοχής θα περιλαμβάνουν την ταχύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την καλύτερη πρόσβαση των παιδιών-μεταναστών στην εκπαίδευση και την προστασία των ευάλωτων ατόμων. Ταυτόχρονα, θα αυξηθεί η ετοιμότητα των κρατών μελών όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση των συστημάτων υποδοχής τους. Έχουν επίσης συμφωνηθεί πιο εναρμονισμένα κοινά κριτήρια για τη χορήγηση διεθνούς προστασίας, τα οποία αποσαφηνίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των δικαιούχων. Ο αυτόνομος Οργανισμός της ΕΕ για το Άσυλο διαθέτει νέα εργαλεία για τη στήριξη των κρατών μελών στην επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης στις πρακτικές ασύλου και υποδοχής. Ο νέος μηχανισμός παρακολούθησης του Οργανισμού θα του επιτρέψει να παρακολουθεί την επιχειρησιακή και τεχνική εφαρμογή του νέου νομικού πλαισίου.

Δίκαιο και αποτελεσματικότερο σύστημα αλληλεγγύης και ευθύνης.

Για πρώτη φορά, η Ένωση θα διαθέτει μόνιμο μηχανισμό αλληλεγγύης, ο οποίος θα διασφαλίζει ότι κανένα κράτος μέλος δεν υφίσταται την πίεση μόνο του και ότι όλοι συνεισφέρουν. Τα κράτη μέλη θα αλληλοϋποστηρίζονται μέσω της αλληλεγγύης προς τους ανθρώπους (μετεγκατάσταση ή αντιστάθμιση σε περίπτωση δευτερογενών μετακινήσεων), της επιχειρησιακής στήριξης και χρηματοδοτικών συνεισφορών, μεταξύ άλλων για έργα σε τρίτες χώρες. Τα κράτη μέλη επιλέγουν το είδος αλληλεγγύης που επιθυμούν να παράσχουν βάσει υποχρεωτικής κλείδας κατανομής. Συνεισφορές αλληλεγγύης μπορούν να διατεθούν στα κράτη μέλη που βρίσκονται αντιμέτωπα με σημαντικό αριθμό αφίξεων μετά από επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης.

Οι κανόνες για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου έχουν ενισχυθεί: προστέθηκε ένα νέο κριτήριο ευθύνης για τα διπλώματα και ενισχύθηκαν τα κριτήρια που σχετίζονται με την οικογένεια. Οι νέοι κανόνες παύσης θα

δημιουργήσουν μια πιο ισορροπημένη ευθύνη για τις αιτήσεις που διεκπεραιώνει το κράτος μέλος πρώτης εισόδου στο πλαίσιο της διαδικασίας στα σύνορα. Σε περίπτωση δευτερογενών μετακινήσεων, η εκ νέου μεταφορά προσώπων προς το υπεύθυνο κράτος μέλος θα είναι επίσης πιο αποδοτική.

Το σύστημα θα περιλαμβάνει αποτελεσματικούς κανόνες για τον εντοπισμό και την πρόληψη δευτερογενών μετακινήσεων, όπως το γεγονός ότι το σύνολο των υλικών συνθηκών υποδοχής θα παρέχεται μόνο στο υπεύθυνο κράτος μέλος. Οι νέοι κανόνες περιορίζουν επίσης τη δυνατότητα παύσης ή μετατόπισης της ευθύνης μεταξύ των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, εμποδίζουν τον αιτούντα να επιλέξει το κράτος μέλος που καθίσταται υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης.

Η αναβαθμισμένη κοινή βάση δεδομένων Eurodac θα στηρίζει την εφαρμογή των νέων πολιτικών για το άσυλο, την επανεγκατάσταση, την προσωρινή προστασία και τις επιστροφές. Η βάση δεδομένων θα βοηθήσει επίσης τα κράτη μέλη να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν τις δευτερογενείς μετακινήσεις.

2. Υλοποίηση του συμφώνου

Η αποτελεσματικότητα αυτού του νέου νομικού πλαισίου θα εξαρτηθεί από την ορθή εφαρμογή και την επιβολή του. Αυτό συνεπάγεται τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή νέας νομοθεσίας, νέων ή αναβαθμισμένων υποδομών, νέων συστημάτων και ενισχυμένου δημοσιονομικού προγραμματισμού. Η Επιτροπή θα στηρίζει τις προετοιμασίες των κρατών μελών με κονδύλια, την ανάλυση ελλείψεων, την παρακολούθηση και την περαιτέρω στήριξη των οργανισμών της ΕΕ. Είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν σωστά τα δύο έτη έως την έναρξη εφαρμογής του Συμφώνου.

Η Επιτροπή έχει αρχίσει τις προετοιμασίες για την εφαρμογή και τη θέση σε λειτουργία του συμφώνου. Έως τον Ιούνιο του 2024, η Επιτροπή θα υποβάλει **κοινό σχέδιο εφαρμογής**, το οποίο θα χαράξει τη μελλοντική πορεία και θα συνοδεύεται από χάρτη πορείας, χρονοδιάγραμμα και ορόσημα για τις ενωσιακές και εθνικές δράσεις. Το σχέδιο θα εντοπίζει τις ελλείψεις και τα επιχειρησιακά μέτρα που απαιτούνται ώστε να διασφαλιστεί ότι όλα τα κράτη μέλη θα θέσουν σε εφαρμογή τις απαραίτητες νομικές και επιχειρησιακές ικανότητες για την επιτυχή έναρξη εφαρμογής της νέας νομοθεσίας έως το 2026.

Σύμφωνα με τη λογική του συμφώνου, κάθε κράτος μέλος πρέπει να εντάξει τις εργασίες αυτές στο πλαίσιο μιας στρατηγικής προσέγγισης για τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου σε εθνικό επίπεδο. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα ώστε να είναι έτοιμα για την εφαρμογή του συμφώνου, αλλά δεν αντιμετωπίζουν όλα τις ίδιες προκλήσεις. Το σχέδιο εφαρμογής της Επιτροπής θα περιλαμβάνει αναλύσεις ελλείψεων ανά χώρα, οι οποίες μπορούν να χρησιμεύσουν ως βάση για την ανάπτυξη από τα κράτη μέλη των δικών τους **εθνικών σχεδίων εφαρμογής**. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να αναπτύξουν εθνικές στρατηγικές, οι οποίες στη συνέχεια θα αποτελέσουν τη βάση μιας πενταετούς ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, την οποία θα καταρτίσει η Επιτροπή εντός 18 μηνών από την έναρξη ισχύος των νέων κανόνων.

Η πραγματική επιτυχία της μετάβασης θα αποτελέσει μείζονα κοινή προτεραιότητα για τα επόμενα δύο έτη. Η στήριξη της ΕΕ θα περιλαμβάνει **τεχνική, επιχειρησιακή και χρηματοδοτική στήριξη** την οποία θα παράσχουν η Επιτροπή και οι οργανισμοί της ΕΕ. Όσον αφορά τη χρηματοδότηση, διατίθεται σημαντικό κονδύλιο, το οποίο συμπληρώνεται από τη διαθέσιμη χρηματοδότηση που προκύπτει από την επικείμενη ενδιάμεση επανεξέταση των υφιστάμενων προγραμμάτων του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) και

του μέσου για τη διαχείριση των συνόρων και τις θεωρήσεις (ΜΔΣΘ), καθώς και από το πρόσθετο ποσό ύψους 2 δισ. EUR από την ενδιάμεση αναθεώρηση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου που προορίζεται για τη στήριξη της εφαρμογής του συμφώνου.

III. ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΑΠΟΚΡΙΣΗ

Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθειες για να γίνουν οι αρχιτέκτονες αυτού του νέου νομικού πλαισίου ενώ ταυτόχρονα εργάζονται σκληρά και δρουν πυροσβεστικά για να αντιμετωπίσουν μια σειρά νέων και επαναλαμβανόμενων προκλήσεων.

Λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ έχει διευρύνει το φάσμα των εργαλείων της όσον αφορά την αποτροπή και την πρόληψη των αντικανονικών μετακινήσεων και της παράνομης διακίνησης μεταναστών, αλλά και για την αντιμετώπιση των μεταβαλλόμενων μορφών μεταναστευτικής δραστηριότητας όπως προκύπτουν. Μια σειρά βελτιώσεων κατά τα τελευταία έτη έχουν εξοπλίσει και προετοιμάσει καλύτερα την ΕΕ για να αντιμετωπίζει την καθημερινή διαχείριση της μετανάστευσης, όπως και τις έκτακτες και απροσδόκητες προκλήσεις.

1. Προσέγγιση με βάση το σύνολο της διαδρομής

Μία από τις σημαντικότερες καινοτομίες κατά τα τελευταία έτη ήταν η μετατόπιση της εστίασης σε μια προσέγγιση που καλύπτει το σύνολο της διαδρομής για την αντιμετώπιση των μικτών μετακινήσεων προσφύγων και μεταναστών, λαμβάνοντας υπόψη το πλήρες φάσμα των καταστάσεων στις οποίες μπορεί να βρίσκονται οι άνθρωποι, και την αντιμετώπισή τους από κοινού με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης.

Η Επιτροπή κατάρτισε τέσσερα **σχέδια δράσης της ΕΕ** —με εστίαση στις διαδρομές των Δυτικών Βαλκανίων, της Κεντρικής Μεσογείου, του Ατλαντικού / της Δυτικής Μεσογείου, και της Ανατολικής Μεσογείου— για προσδιορισμό μιας οδού για συλλογική, επιχειρησιακή δράση στις συγκεκριμένες διαδρομές. Τα σχέδια δράσης περιλαμβάνουν μια σειρά δράσεων που αυτή τη στιγμή είτε έχουν ήδη ολοκληρωθεί είτε βρίσκονται σε πλήρη εφαρμογή. Αυτή η πιο στοχευμένη και συντονισμένη προσέγγιση έχει αυξήσει την ικανότητα αντίδρασης και την ευελιξία της Ένωσης απέναντι στις εξελισσόμενες προκλήσεις, μέσα από ένα ευρύ φάσμα βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων μέτρων.

Τα σχέδια δράσης της ΕΕ λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε διαδρομής και ενισχύουν την ενωσιακή στήριξη προς τα κράτη μέλη και τις χώρες εταίρους που υφίστανται μεταναστευτική πίεση, μεταξύ άλλων μέσω του έργου των οργανισμών της ΕΕ, με δράσεις για τη μείωση της αντικανονικής και μη ασφαλούς μετανάστευσης.

Αυτή η προσέγγιση έχει προσφέρει ιδιαίτερη προστιθέμενη αξία που συνίσταται στην επικέντρωση των εργασιών σε μέτρα προτεραιότητας και στη διασφάλιση της συνεπούς παρακολούθησής τους, αξιοποιώντας παράλληλα το πλήρες φάσμα πολιτικών και επιχειρησιακών εργαλείων που έχει στη διάθεσή της η ΕΕ.

Τα σχέδια δράσης της ΕΕ

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την Κεντρική Μεσόγειο που εγκρίθηκε τον Νοέμβριο του 2022 προτείνει 20 μέτρα, μεταξύ άλλων την ενίσχυση της διαχείρισης των συνόρων και της μετανάστευσης σε καίριες χώρες της Βόρειας Αφρικής, ιδίως στην Τυνησία, την Αίγυπτο και τη Λιβύη, την επέκταση του αποτυπώματος των οργανισμών της ΕΕ στην περιοχή και την θέση σε επιχειρησιακή λειτουργία της πρωτοβουλίας «Ομάδα Ευρώπη» για τη διαδρομή της

Κεντρικής Μεσογείου. Το σχέδιο αυτό συμπληρώθηκε επίσης από ειδικό σχέδιο 10 σημείων για τη Λαμπεντούζα τον Σεπτέμβριο του 2023.

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2022 προσδιορίζει 20 επιχειρησιακά μέτρα που διαρθρώνονται σε πέντε πυλώνες: 1) ενίσχυση της διαχείρισης των συνόρων κατά μήκος των διαδρομών· 2) ταχείες διαδικασίες ασύλου και στήριξη της ικανότητας υποδοχής· 3) καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών· 4) ενίσχυση της συνεργασίας για την επανεισδοχή και τις επιστροφές και 5) επίτευξη ευθυγράμμισης της πολιτικής θεωρήσεων. Το σχέδιο δράσης ενίσχυσε τη συνεργασία για τη μετανάστευση και τη διαχείριση των συνόρων με τους εταίρους κατά μήκος της διαδρομής των Δυτικών Βαλκανίων.

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τις διαδρομές της Δυτικής Μεσογείου και του Ατλαντικού, που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2023, επικεντρώνεται στην ενίσχυση των επιχειρησιακών μέτρων για την έρευνα και διάσωση, την πρόληψη των αντικανονικών αναχωρήσεων, την προστασία των συνόρων και τις διαδικασίες επιστροφής, καθώς και τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού. Η προσέγγιση με βάση το σύνολο της διαδρομής ενίσχυσε τη συνεργασία με το Μαρόκο, τη Μαυριτανία, τη Σενεγάλη, την Ακτή Ελεφαντοστού και την Γκάμπια. Το σχέδιο επικεντρώνεται επίσης στην ενίσχυση των ικανοτήτων, την εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης, τη διαχείριση των συνόρων, την προστασία και τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού, καθώς και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από ζητήματα ασφάλειας στο Σαχέλ.

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2023 επικεντρώνεται στην αποτροπή των αντικανονικών αναχωρήσεων, στην καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και στην εξασφάλιση νόμιμων οδών μετανάστευσης. Περιλαμβάνει την ενίσχυση της συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης στην Ασία και την Αφρική. Οι δραστηριότητες για την ενίσχυση της αποτελεσματικής διαχείρισης των συνόρων κατά μήκος της διαδρομής περιλάμβαναν τη στήριξη των ικανοτήτων διαχείρισης των συνόρων στα ανατολικά σύνορα της Τουρκίας, καθώς και στα εξωτερικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα της ΕΕ. Η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και της συμφωνίας επανεισδοχής ΕΕ-Τουρκίας παραμένει ουσιαστικής σημασίας.

2. Ενισχυμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων

Η ΕΕ εργάζεται με επιμέλεια ώστε να βελτιώσει, βήμα προς βήμα, τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ. Η τεχνολογική πρόοδος συνοδεύτηκε από αναμόρφωση του τρόπου με τον οποίο τα κράτη μέλη ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τη διαχείριση των συνόρων.

Για να βελτιωθεί η κατανόηση των εξελισσόμενων προκλήσεων στον τομέα της μετανάστευσης και της ασφάλειας στα σύνορα, η Επιτροπή συνεργάστηκε στενά με τα κράτη μέλη και τους οργανισμούς για την ανάπτυξη κοινής αντίληψης της κατάστασης της ΕΕ. Από το 2021, το αναβαθμισμένο **Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης των Συνόρων (EUROSUR)** παρέχει στις εθνικές αρχές μια επικαιροποιημένη και πλήρη εικόνα της κατάστασης στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Επιτρέπει στα κράτη μέλη να ανταλλάσσουν πληροφορίες μεταξύ τους, με τον Frontex και με γειτονικές χώρες.

Ως απάντηση στις αυξανόμενες αντικανονικές αφίξεις, έχει ενισχυθεί το έργο του **σχεδίου στρατηγικής για την ετοιμότητα αντιμετώπισης και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων**, για να βελτιωθεί ο έγκαιρος εντοπισμός και παρακολούθηση των μεταναστευτικών

τάσεων, στοχεύοντας σε τομείς που προκαλούν ανησυχία στα κράτη μέλη, με λεπτομερή ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών, προκειμένου να βοηθήσει στην πρόβλεψη νέων πιέσεων στα εξωτερικά σύνορα.

Ωστόσο, η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης και αποδοτικής αντίληψης της κατάστασης δεν σταματά στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Είναι θεμελιώδους σημασίας να υπάρχει στενή συνεργασία και εταιρική σχέση με γειτονικές χώρες και χώρες εταίρους. Κατά την τρέχουσα θητεία τα επιτεύγματα είναι πολλά, συμπεριλαμβανομένων 17 εν ενεργεία ρυθμίσεων συνεργασίας του Frontex και 5 συμφωνιών περί καθεστώτος. Οι εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα συμπεριλαμβάνονται συστηματικά. Επί του παρόντος περισσότεροι από 500 αξιωματικοί-σύνδεσμοι σε τρίτες χώρες ενεργούν στο πλαίσιο κοινού δικτύου της ΕΕ. Ο ρόλος τους είναι να συλλέγουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη διαμόρφωση μιας κοινής εικόνας της κατάστασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Νέος «χρυσός κανόνας» για τη διαχείριση των συνόρων

Η ΕΕ συνέχισε τις προσπάθειές της να δημιουργήσει το πλέον τεχνολογικά προηγμένο σύστημα διαχείρισης των συνόρων στον κόσμο. Το αναβαθμισμένο Σύστημα Πληροφοριών για τις Θεωρήσεις θα καλύψει τα κενά όσον αφορά τις πληροφορίες για την ασφάλεια μέσω καλύτερης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών. Από τον Μάρτιο του 2023, το ανανεωμένο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν παρέχει στις εθνικές αρχές πληρέστερες και πιο αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με τα άτομα, για την ενίσχυση της ασφάλειας και της διαχείρισης των συνόρων.

Το τρέχον έτος θα αποτελέσει επίσης ορόσημο όσον αφορά τη δρομολόγηση του πλαισίου διαλειτουργικότητας, το οποίο θα επιτρέψει τη σύνδεση όλων των βασικών συστημάτων πληροφοριών. Πρόκειται για κάτι απαραίτητο ώστε να καλυφθούν τα τυχόν υφιστάμενα κενά, τα οποία μπορεί να εκμεταλλευτούν εγκληματίες που διαφεύγουν τον εντοπισμό χρησιμοποιώντας πλαστές ταυτότητες. Το πρώτο δομικό στοιχείο, το σύστημα εισόδου/εξόδου για την καταχώριση ταξιδιωτών από τρίτες χώρες, θα ξεκινήσει το φθινόπωρο. Σύντομα θα ακολουθήσει η άδεια ταξιδιού ETIAS, για ταξιδιώτες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης. Σε συνδυασμό με τη νέα βάση δεδομένων Eurodac, θα διαθέτουμε πλήρη εποπτεία ως προς το ποιος εισέρχεται στην ΕΕ. Εφόσον εντοπιστεί απειλή για την ασφάλεια, το πρόσωπο θα κρατείται ή θα επιστρέφει στη χώρα καταγωγής του.

Αυξημένη επιχειρησιακή ικανότητα στα εξωτερικά σύνορα

Κατά την τελευταία δεκαετία, τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ ενισχύθηκαν προοδευτικά μέσω της ανάπτυξης προσωπικού από τους οργανισμούς της ΕΕ για να υποστηριχθούν τα κράτη μέλη. Με την ενισχυμένη εντολή του, ο Frontex κατάφερε να υποστηρίξει καλύτερα τα κράτη μέλη στη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων τους, σε ευθυγράμμιση με την ευρωπαϊκή ολοκληρωμένη διαχείριση των συνόρων.

Επί του παρόντος, 2650 συνοριοφύλακες και ακτοφύλακες του μόνιμου σώματος είναι τοποθετημένοι ώστε να υποστηρίζουν τα κράτη μέλη με τους συνοριακούς ελέγχους, τις επιχειρήσεις επιστροφής και την επιτήρηση των συνόρων. Είναι σημαντικό να συνεχιστεί η στήριξη του οργανισμού για να διασφαλιστεί ότι μπορεί να εκπληρώσει πλήρως την εντολή του, συμπεριλαμβανομένης της στελέχωσης του μόνιμου σώματος με 10 000 συνοριοφύλακες και ακτοφύλακες έως το 2027. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι πλέον ζωτικής σημασίας ο Frontex, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή να εφαρμόσουν το σχέδιο δράσης που συνόδευε την αξιολόγηση του κανονισμού για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή. Εμπειρογνώμονες από οργανισμούς της ΕΕ, όπως ο EUAA, η Ευρώπολ, ο Frontex και η

Eurojust, αναπτύσσονται σε καίρια σημεία εισόδου για να βοηθήσουν τις εθνικές αρχές με την ταυτοποίηση των προσώπων που εισέρχονται στην Ένωση.

Νέα **πilotικά έργα σε καίρια εξωτερικά σύνορα** (Βουλγαρία-Τουρκία, Ρουμανία-Σερβία) ενίσχυσαν τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, ισχυροποίησαν τη συνεργασία με τις γειτονικές χώρες και εξασφάλισαν ταχείες διαδικασίες ασύλου και επιστροφής. Τα παραπάνω αποφέρουν ήδη απτά αποτελέσματα — η Βουλγαρία, για παράδειγμα, έχει διπλασιάσει την ικανότητά της να φιλοξενεί υπαλλήλους του μόνιμου σώματος του Frontex, από 124 σε 264. Ομοίως, από τον Μάρτιο του 2023, έχουν πραγματοποιηθεί περισσότερες από 400 κοινές αποστολές περιπολίας μεταξύ Ρουμανίας και Σερβίας, οι οποίες συνέβαλαν στην επιτυχή διαχείριση του εξωτερικού συνόρου της Ρουμανίας με τη Σερβία. Και τα δύο έργα παρατάθηκαν πέραν της αρχικής περιόδου εφαρμογής (Μάρτιος-Οκτώβριος 2023). Με βάση τα ανωτέρω, η **Βουλγαρία και η Ρουμανία** θα εντάξουν τις εργασίες αυτές σε μακροπρόθεσμη συνεργασία για την ενίσχυση της διαχείρισης των συνόρων και της μετανάστευσης και έχουν **υπογράψει πλαίσια συνεργασίας** για τον σκοπό αυτό. Η επιτυχημένη αυτή εμπειρία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως βάση για ευρύτερα πλαίσια συνεργασίας, μεταξύ άλλων και σε περιφερειακό επίπεδο.

Βελτίωση της συνεργασίας στα θαλάσσια σύνορα

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, τουλάχιστον, χιλιάδες άνθρωποι διασχίζουν κάθε έτος τη Μεσόγειο με βάρκες για να προσπαθήσουν να ζητήσουν άσυλο ή να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα κατά τα τελευταία έτη να σημειώνονται στη Μεσόγειο Θάλασσα τραγωδίες με αυξανόμενο αριθμό θανάτων μεταναστών. Η διαχείριση αυτής της ακτογραμμής που έχει μήκος 46 000 χλμ. απαιτεί αυξημένη συνεργασία μεταξύ όλων των αρμοδίων, προκειμένου να σωθούν ζωές.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ διεξάγουν εκτεταμένες επιχειρήσεις διάσωσης για να προλαμβάνουν την απώλεια ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα, οι οποίες με την πάροδο των ετών υποστηρίζονται από μια σειρά θαλάσσιων επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής. Ωστόσο, οι συνεχείς αφίξεις δια θαλάσσης διασωθέντων μεταναστών σε ορισμένες παράκτιες χώρες της ΕΕ, οι οποίες είναι αποτέλεσμα επιχειρήσεων εθνικού και ιδιωτικού χαρακτήρα, έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα συστήματα ασύλου, μετανάστευσης και διαχείρισης των συνόρων τους.

Η παροχή συνδρομής σε πρόσωπα που βρίσκονται σε κίνδυνο στη θάλασσα αποτελεί υποχρέωση βάσει του διεθνούς δικαίου. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν διαδραματίζει επίσημο ρόλο στον συντονισμό των επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης ή τον καθορισμό ασφαλούς τόπου για την αποβίβαση των προσώπων στα οποία δίδεται βοήθεια, μια και πρόκειται για εθνική αρμοδιότητα. Ωστόσο, η Επιτροπή εξακολουθεί να προωθεί μια περισσότερο διαρθρωμένη συνεργασία στον τομέα αυτό, ιδίως μέσω της **ευρωπαϊκής ομάδας επαφής για την έρευνα και τη διάσωση**, η οποία συστάθηκε το 2021 ως πλατφόρμα διαρθρωμένου διαλόγου μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, των συνδεδεμένων χωρών Σένγκεν και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων, σχετικά με την εφαρμογή του νομικού πλαισίου και την εξελισσόμενη πρακτική της έρευνας και διάσωσης.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν είναι οι μόνες χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο και έχουν ενταθεί οι προσπάθειες για τη δέσμευση τρίτων χωρών, από την πλευρά της Βόρειας Αφρικής, ώστε να αναλάβουν μέρος της ευθύνης για την πρόληψη της απώλειας ανθρώπινων ζωών στη θάλασσα. Η χρηματοδότηση της ΕΕ έχει στηρίξει **την παροχή εμπειρογνομοσύνης, εξοπλισμού και κατάρτισης**, καθώς και την ανάπτυξη ικανοτήτων καίριων φορέων, όπως το κινητό Κέντρο Συντονισμού Θαλάσσιας Διάσωσης στη Λιβύη. Στη Λιβύη παραδόθηκαν σκάφη έρευνας και διάσωσης και στην Τυνησία παρασχέθηκαν μηχανές και ανταλλακτικά που

βοήθησαν στη συντήρηση 17 σκαφών τα οποία χρησιμοποιούνται από την ακτοφυλακή, ταυτόχρονα με την παροχή ραντάρ και συστημάτων επικοινωνίας. Ο εξοπλισμός συμπληρώνεται με κατάρτιση, που περιλαμβάνει την αξιοποίηση της έννοιας της ανθρωπιστικής προσέγγισης στη διαχείριση των συνόρων, η οποία έχει διατυπωθεί από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, για την προώθηση μιας προσέγγισης με βάση τα ανθρώπινα δικαιώματα όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων στην Αίγυπτο, καθώς και την κατάρτιση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την παρακολούθηση της τήρησής τους για το Υπουργείο Εσωτερικών και τους συνοριοφύλακες της Λιβύης. Προσεχείς εργασίες περιλαμβάνουν μια εκπαιδευτική ακαδημία στη Λιβύη και την ανάπτυξη ενός προγράμματος κατάρτισης για το προσωπικό της Τυνησίας. Όλα τα προγράμματα που χρηματοδοτεί η ΕΕ τα οποία σχετίζονται με τη μετανάστευση παρακολουθούνται στενά, μεταξύ άλλων μέσω εξωτερικής αξιολόγησης, και το ανεξάρτητο σύστημα παρακολούθησης που εφαρμόζεται ήδη για τη Λιβύη θα ενισχυθεί περαιτέρω σε άλλα μέρη της Βόρειας Αφρικής, ώστε να εμποτεύεται η εφαρμογή, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Το μεγαλύτερο μέρος της δράσης της ΕΕ για την αντιμετώπιση των θαλάσσιων διελεύσεων ήταν να αποτρέψει τις αντικανονικές αναχωρήσεις, μέσα από συνδυασμό της καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης μεταναστών, της αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτίων της αντικανονικής μετανάστευσης στις χώρες καταγωγής και διέλευσης, των εκτεταμένων ενημερωτικών εκστρατειών για πληροφόρηση σχετικά με τον κίνδυνο θανάτου που ενέχουν οι θαλάσσιες διελεύσεις και την παροχή αξιόπιστων εναλλακτικών λύσεων για τις δυνατότητες νόμιμης μετανάστευσης. Ένα βελτιωμένο σύστημα επιστροφής και η καλύτερη συνεργασία με τρίτες χώρες στον τομέα της επανεισδοχής λειτουργούν επίσης ως ισχυρό αποτρεπτικό μέσο για την αποθάρρυνση των αντικανονικών θαλάσσιων διελεύσεων.

Το Σύμφωνο θα αποτελέσει ένα ακόμη μέρος της λύσης. Η ιδιαιτερότητα των αφίξεων μετά από επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης καλύπτεται επαρκώς από τη νέα νομοθεσία. Ειδικότερα, το νέο πλαίσιο αλληλεγγύης θα διασφαλίσει ότι δεν θα επωμίζονται δυσανάλογα μόνο τα κράτη της Μεσογείου, την πίεση από τις αφίξεις έρευνας και διάσωσης. Ωστόσο, η αντιμετώπιση της σύνθετης πραγματικότητας της Μεσογείου απαιτεί συνεχείς προσπάθειες από όλους τους παράγοντες, τόσο για τη μείωση του χώρου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι διακινητές όσο και για τον τερματισμό της άσκοπης απώλειας ανθρώπινων ζωών.

3. Εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών

Πάνω από το 90 % των αντικανονικών μεταναστών φθάνουν στην ΕΕ με τη βοήθεια διακινητών. Οι εγκληματικές οργανώσεις αποκομίζουν τεράστια κέρδη θέτοντας σε κίνδυνο ανθρώπινες ζωές κατά τη διάρκεια επικίνδυνων ταξιδιών. Στη συνέχεια, οι αντικανονικοί μετανάστες αντιμετωπίζουν την προοπτική επισφαλούς διαβίωσης και τον κίνδυνο να πέσουν θύματα περαιτέρω εκμετάλλευσης. Στην ομιλία της για την κατάσταση της Ένωσης το 2023, η πρόεδρος κ. von der Leyen ζήτησε να ενισχυθούν όλα τα εργαλεία που έχει στη διάθεσή της η ΕΕ για την αποτελεσματική καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Στη δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης² του Νοεμβρίου 2023, η Επιτροπή πρότεινε την επικαιροποίηση του 20ετούς νομικού πλαισίου με τη θέσπιση ορισμού του εγκλήματος της παράνομης διακίνησης μεταναστών και αύξηση των κυρώσεων. Οι προτάσεις της θα ενισχύσουν επίσης τη διακυβέρνηση της ΕΕ σχετικά με την παράνομη διακίνηση, ενισχύοντας τον ρόλο της Ευρώπης και τη διυπηρεσιακή συνεργασία για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Η ίδρυση ενισχυμένου Ευρωπαϊκού

² Σύνοψη των μέτρων στο [Ενημερωτικό δελτίο για την ενίσχυση της καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης μεταναστών \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/eu-press-room/en/infographic/eu-press-room/2023/11/02/infographic-the-eu-action-plan-to-fight-illegal-immigration)

Κέντρου κατά της Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών με μόνιμους αξιωματικούς-συνδέσμους, μεταξύ άλλων και από την Eurojust, θα αλλάξει ριζικά την ικανότητα της Ευρωπαϊκής να στηρίζει τις επιτόπιες επιχειρήσεις και έρευνες των κρατών μελών.

Παράλληλα, δρομολογήθηκε **παγκόσμια συμμαχία για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών** με πρόσκληση για την ανάληψη δράσης. Οι βασικοί άξονες εργασίας της είναι η πρόληψη της εκμετάλλευσης ανθρώπων από τους διακινητές μέσω ενισχυμένης διαχείρισης των συνόρων, ενημερωτικών εκστρατειών και νέας έμφασης στις ψηφιακές πτυχές της παράνομης διακίνησης· η αντίδραση στην παράνομη διακίνηση με συντονισμένη επιβολή του νόμου και η διασφάλιση της κατάσχεσης των κερδών από εγκληματικές δραστηριότητες· και η αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων της αντικανονικής μετανάστευσης, με τη στήριξη της πρόσβασης σε ποιοτική εκπαίδευση, της δημιουργίας βιώσιμων οικονομικών ευκαιριών και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, καθώς και με την παροχή περισσότερων νόμιμων εναλλακτικών λύσεων για την αποθάρρυνση των αντικανονικών αναχωρήσεων. Κατά τη διάρκεια του 2024 θα πραγματοποιηθούν ειδικές συνεδριάσεις εμπειρογνομόνων για τα θέματα αυτά.

Το έργο αυτό βασίζεται στο ανανεωμένο **σχέδιο δράσης κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών (2021-2025)**, το οποίο άνοιξε νέες οδούς συνεργασίας με τις χώρες εταίρους στον τομέα αυτόν, μέσω ειδικών και εξατομικευμένων επιχειρησιακών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης. Οι εν λόγω εταιρικές σχέσεις συμπληρώνουν τις προσπάθειες που έχουν ήδη ξεκινήσει μέσω των **επιχειρησιακών ειδικών ομάδων** της Ευρωπαϊκής, ιδίως κατά μήκος της διαδρομής της Κεντρικής Μεσογείου.

Οι ειδικές και εξατομικευμένες **επιχειρησιακές εταιρικές σχέσεις για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης** με χώρες εταίρους, κράτη μέλη και οργανισμούς του ΟΗΕ καταπολεμούν την παράνομη διακίνηση σε καίριες τοποθεσίες. Η πρώτη εταιρική σχέση εγκαινιάστηκε με το Μαρόκο τον Ιούλιο του 2022, ανοίγοντας τον δρόμο για βαθύτερη συνεργασία με τον Frontex και την Ευρωπαϊκή, η οποία θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη σύναψη συμφωνίας συνεργασίας, καθώς και την τοποθέτηση αξιωματικού-συνδέσμου. Η επιχειρησιακή εταιρική σχέση με την Τυνησία που συμφωνήθηκε τον Απρίλιο του 2023 καλύπτει τις διαπραγματεύσεις για συμφωνία συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή και την περαιτέρω συνεργασία με τον CEPOL και θα συμπληρωθεί με πρόγραμμα ύψους 18 εκατ. EUR για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων στην Τυνησία. Τον Νοέμβριο του 2022 εγκαινιάστηκε περιφερειακή επιχειρησιακή εταιρική σχέση με τα Δυτικά Βαλκάνια και στη συνέχεια ακολούθησε η δημιουργία περιφερειακού προγράμματος για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ύψους 36 εκατ. EUR τον Ιούνιο του 2023. Εστιάζοντας στη στήριξη της επιβολής του νόμου και της δικαστικής συνεργασίας κατά των εγκληματικών δικτύων και αξιοποιώντας τη χρηματοδότηση της ΕΕ και την τεχνογνωσία των οργανισμών της ΕΕ για να αυξήσει την ικανότητα διαχείρισης των συνόρων, το πρόγραμμα αυτό έχει ήδη οδηγήσει στην αύξηση των ερευνών, των συλλήψεων και των διώξεων.

Πέραν των επιχειρησιακών εταιρικών σχέσεων κατά της παράνομης διακίνησης, η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες μέσω διμερούς και περιφερειακής επιχειρησιακής συνεργασίας κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών στην Αφρική και την Ασία. Αυτή η συνεργασία περιλαμβάνει στήριξη για την επιβολή του νόμου και τη δικαστική συνεργασία, τη δημιουργία ικανοτήτων στη διαχείριση των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων, καθώς και εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Την άνοιξη του 2023 ξεκίνησαν **ενημερωτικές εκστρατείες** χρηματοδοτούμενες από την ΕΕ για την προειδοποίηση των μεταναστών σχετικά με τους κινδύνους της αποδοχής βοήθειας από διακινητές, οι οποίες απευθύνονταν στις χώρες καταγωγής και διέλευσης κατά μήκος των κύριων μεταναστευτικών οδών,

συμπεριλαμβανομένων της Νιγηρίας, της Τυνησίας, του Μαρόκου, της Σενεγάλης, της Γκάμπιας, του Πακιστάν και του Ιράκ.

Η παράνομη διακίνηση μεταναστών συχνά εκμεταλλεύεται καθιερωμένες διεθνείς ταξιδιωτικές διαδρομές. Τον Ιούνιο του 2023 η Επιτροπή ενέκρινε εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση της **χρήσης εμπορικών μέσων μεταφοράς** για τη διευκόλυνση της αντικανονικής μετανάστευσης προς την ΕΕ. Περιλαμβάνει μια δέσμη επιχειρησιακών και διπλωματικών μέτρων για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης κατάχρησης των εμπορικών μεταφορών από εγκληματικά δίκτυα που εμπλέκονται στην παράνομη διακίνηση μεταναστών. Η εργαλειοθήκη ενεργοποιήθηκε για να πλαισιώσει τις συζητήσεις με τις χώρες εταίρους (Τουρκία, Πακιστάν), συμβάλλοντας στη μείωση των αντικανονικών αφίξεων στην ΕΕ, ιδίως στην Κύπρο.

Η παράνομη διακίνηση διευκολύνεται επίσης όταν οι άνθρωποι μπορούν να φτάσουν πρώτα πιο κοντά στην ΕΕ εκμεταλλευόμενοι τα νόμιμα **καθεστώτα απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης** στις γειτονικές χώρες της ΕΕ. Η ευθυγράμμιση με τα ενωσιακά καθεστώτα απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό αυτών των ευκαιριών για τους διακινητές. Μια συντονισμένη πρωτοβουλία που υπογράμμιζε το αμοιβαίο συμφέρον της ευθυγράμμισης των πολιτικών θεωρήσεων με την ΕΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη, πέτυχε σημαντικά αποτελέσματα στα Δυτικά Βαλκάνια το 2022 και το 2023. Για να μετριαστεί ακόμη περισσότερο αυτή η ευπάθεια, η Επιτροπή πρότεινε να ενισχυθούν οι επιλογές δράσης στον τομέα αυτόν, με την τροποποίηση του μηχανισμού αναστολής των θεωρήσεων ώστε να συμπεριληφθεί η έλλειψη ευθυγράμμισης με την πολιτική θεωρήσεων ως νέος λόγος για την αναστολή της απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης.

Η συμπλήρωση της νομοθετικής εργαλειοθήκης για την παράνομη διακίνηση που προτείνει η Επιτροπή με στόχο την αντιμετώπιση βασικών προκλήσεων θα είναι ουσιαστικής σημασίας κατά τους προσεχείς μήνες και έτη. Στην εργαλειοθήκη περιλαμβάνονται οι προτάσεις για την αποτελεσματικότερη καταδίωξη και δίωξη των διακινητών μεταναστών. Η συλλογική συνέχεια που θα δοθεί στην πρόσκληση για την ανάληψη δράσης για μια παγκόσμια συμμαχία για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών θα αποτελέσει επίσης σημαντικό σημείο εστίασης. Η πρώτη θεματική ομάδα εμπειρογνομόνων που θα εστιάσει στην ψηφιακή παράνομη διακίνηση έχει προγραμματιστεί για τον Απρίλιο του 2024 και θα επικεντρωθεί στη συνεργασία με παρόχους διαδικτυακών υπηρεσιών και ιδιωτικές εταιρείες για την αντιμετώπιση της διαδικτυακής διάστασης της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Η Δανία διοργανώνει διάσκεψη για τις αμοιβαίες εταιρικές σχέσεις τον Μάιο, η οποία θα είναι μια σημαντική ευκαιρία για απολογισμό και επεξεργασία των επόμενων βημάτων. Η ενισχυμένη πρακτική συνεργασία μεταξύ των οργανισμών της ΕΕ, των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών και των εξωτερικών εταίρων θα αποτελέσει το θεμέλιο για τη δράση κατά των εγκληματικών συμμοριών που κρύβονται πίσω από την παράνομη διακίνηση μεταναστών.

4. Πιο αποφασιστική στάση όσον αφορά τις επιστροφές

Η αύξηση της αποτελεσματικότητας των επιστροφών αποτελεί σημαντικό μέρος της αντίδρασης της ΕΕ στην αντικανονική μετανάστευση, ενώ παράλληλα περιορίζει τα κίνητρα για τα άτομα που εξετάζουν το ενδεχόμενο μη επιτρεπόμενης εισόδου. Η θέσπιση αποτελεσματικού και κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές αποτελεί κεντρικό πυλώνα του συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο, ο οποίος επιβεβαιώνεται και στη στρατηγική της ΕΕ για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη.

Αυτό προϋποθέτει, κατά πρώτον, αποτελεσματικά συστήματα στα κράτη μέλη για την εκτέλεση των αποφάσεων επιστροφής. Η ΕΕ στηρίζει τα κράτη μέλη στη διαδικασία αυτή μέσω τόσο χρηματοδοτικής όσο και επιχειρησιακής στήριξης από τους αρμόδιους οργανισμούς της ΕΕ. Ωστόσο, επί του παρόντος, η αναλογία των αποφάσεων επιστροφής που εκτελούνται στην πράξη εξακολουθεί να είναι χαμηλότερη από μία στις πέντε.

Ενίσχυση των δράσεων επιστροφής και της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων επιστροφής

Σήμερα λειτουργούν ειδικές δομές για την παροχή στοχευμένης στήριξης στα κράτη μέλη. Ο συντονιστής επιστροφών της ΕΕ, σε στενή συνεργασία με το δίκτυο υψηλού επιπέδου για τις επιστροφές, καταβάλλει προσπάθειες για τη βελτίωση των επιδόσεων στον τομέα αυτό.

Στο πλαίσιο αυτό, ο **χάρτης πορείας για τις επιστροφές** που καταρτίστηκε πρόσφατα παρέχει ένα ευέλικτο πλαίσιο, το οποίο επικεντρώνεται επί του παρόντος σε πέντε βασικές δράσεις: κοινές δράσεις ταυτοποίησης που οδηγούν στην έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων με την υποστήριξη του Frontex σε σχέση με επτά προορισμούς προτεραιότητας (Ιράκ, Μπανγκλαντές, Πακιστάν, Τυνησία, Νιγηρία, Σενεγάλη και Γκάμπια)· επικουρούμενη οικειοθελή επιστροφή, βιώσιμη επανένταξη και κοινές επιχειρήσεις επιστροφής με τον Frontex· έκδοση αποφάσεων επιστροφής ταυτόχρονα με τις αρνητικές αποφάσεις ασύλου· αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων επιστροφής και παρακολούθηση της επιβολής· και θέση σε προτεραιότητα των επιστροφών αντικανονικών μεταναστών που συνιστούν απειλή για την ασφάλεια.

Η επιτυχής εφαρμογή του χάρτη πορείας βασίζεται στην ανταλλαγή ορθών πρακτικών και για τον σκοπό αυτό αναπτύσσονται ειδικά εργαστήρια, τα οποία διοργανώνονται από την Κύπρο, τις Κάτω Χώρες και το Βέλγιο. Οι συνεδριάσεις συντονισμού υπό την καθοδήγηση του Frontex θα ενταχθούν σε ένα χρονοδιάγραμμα για το πρώτο εξάμηνο του 2024 σχετικά με κάθε τρίτη χώρα προτεραιότητας, ώστε να παρασχεθεί βοήθεια στα κράτη μέλη για να διαχειριστούν τις υποθέσεις επιστροφής τους.

Ένα άλλο εργαλείο για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ΕΕ συνολικά όσον αφορά τις επιστροφές είναι η **αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων επιστροφής**. Χάρη στις συστάσεις της Επιτροπής του Μαρτίου 2023, η χρήση των **καταχωρίσεων επιστροφής στο Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν** από τα κράτη μέλη έχει αυξηθεί: τα κράτη μέλη πραγματοποίησαν πάνω από 200 000 νέες καταχωρίσεις με σκοπό την επιστροφή σε διάστημα έξι μηνών. Τώρα που οι αρχές των κρατών μελών μπορούν να διαπιστώσουν αν για ένα πρόσωπο που συλλαμβάνεται στο έδαφός τους έχει ήδη εκδοθεί απόφαση επιστροφής σε άλλο κράτος μέλος, η πληροφορία αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την επιτάχυνση της επιστροφής του. Έχουν ξεκινήσει επαφές μεταξύ εμπειρογνομόνων για να αξιοποιηθεί στο έπακρο αυτή η ευκαιρία.³

Μια ευκαιρία που δεν αξιοποιήθηκε είναι η **μεταρρύθμιση της οδηγίας για την επιστροφή**, η οποία προτάθηκε για πρώτη φορά το 2018 και δεν έχει ακόμη συμφωνηθεί στο πλαίσιο του συμφώνου. Η μεταρρύθμιση αυτή θα επέφερε σημαντικές βελτιώσεις στη διαχείριση της πολιτικής επιστροφής. Θα συνέβαλε στην πρόληψη και τη μείωση της διαφυγής και των μη επιτρεπόμενων μετακινήσεων, με κοινά κριτήρια για την αξιολόγηση της κάθε περίπτωσης και τη δυνατότητα χρήσης της κράτησης για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας.

Στήριξη της επιστροφής και της επανένταξης

³ Στις 7 Μαρτίου 2024 πραγματοποιήθηκε συνεδρίαση εμπειρογνομόνων σε θέματα επιστροφών και SIS για τη βελτίωση της πρακτικής συνεργασίας και την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των καταχωρίσεων στο SIS με σκοπό την επιστροφή, ώστε να υποστηριχθεί μια αποτελεσματικότερη διαδικασία επιστροφής.

Τόσο η χρηματοδότηση της ΕΕ όσο και η στήριξη του Frontex βοηθούν τα κράτη μέλη στον τομέα της **επιστροφής και της επανένταξης**, μεταξύ άλλων ενθαρρύνοντας την οικειοθελή επιστροφή και διατηρώντας το ενδιαφέρον των πιθανών επιστρεφόντων για τη διαδικασία επιστροφής. Η στήριξη περιλαμβάνει πρακτική βοήθεια, όπως κράτηση πτήσεων, πληρωμή συνοδών αναγκαστικής επιστροφής και συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) για την επανένταξη.

Οι επιστροφές από την ΕΕ υποστηρίζονται από διμερή προγράμματα των κρατών μελών, αλλά και από τις **κοινές υπηρεσίες επανένταξης του Frontex**, οι οποίες παρέχουν στήριξη για την επανένταξη των επιστρεφόντων σε περισσότερες από 35 τρίτες χώρες (αριθμός που πρόκειται να αυξηθεί σε 50 χώρες στο εγγύς μέλλον). Από την έναρξη λειτουργίας της υπηρεσίας τον Απρίλιο του 2022, έχουν λάβει στήριξη περισσότεροι από 5 500 δικαιούχοι, ενώ η παροχή στήριξης επιταχύνθηκε το 2023. Η υπηρεσία χρησιμοποιήθηκε από 24 κράτη μέλη και συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν ενώ καλύπτονται όλες οι 3 τρίτες χώρες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Η τακτική παροχή στήριξης για την επανένταξη, ιδίως για περιπτώσεις αναγκαστικής επιστροφής, επικροτήθηκε από τις χώρες εταίρους και συνέβαλε στη διευκόλυνση της διεξαγωγής και της αποδοχής των επιχειρήσεων επιστροφής. Ένα παράδειγμα είναι η στήριξη ύψους 13 εκατ. EUR για τη βιώσιμη επανένταξη των επιστρεφόντων από την ΕΕ στο Μαρόκο, την Αίγυπτο και την Τυνησία, που περιλαμβάνει τόσο άμεση στήριξη των ίδιων των επιστρεφόντων όσο και διαρθρωτική στήριξη προς τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

Ένας άλλος βασικός στόχος είναι η στήριξη της **επικουρούμενης οικειοθελούς επιστροφής** από τις χώρες εταίρους και της **βιώσιμης επανένταξης** στις χώρες καταγωγής. Από το 2021, η ΕΕ έχει διαθέσει σχεδόν 400 εκατ. EUR για τη στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης των επιστρεφόντων από χώρες διέλευσης στην υποσαχάρια Αφρική. Από τον Αύγουστο του 2022 έως τον Ιανουάριο του 2024 η ΕΕ στήριξε πάνω από 17 000 μετανάστες με μέτρα οικειοθελούς επιστροφής και βιώσιμης επανένταξης στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος. Στο πλαίσιο προγράμματος 68 εκατ. EUR για οικειοθελείς επιστροφές από τη Βόρεια Αφρική, ο αριθμός των επιστρεφόντων μεταναστών κατ' έτος σχεδόν τριπλασιάστηκε μεταξύ του 2020 και του 2023 (ξεπερνώντας τους 13 000 το 2023), με σημαντική στήριξη για προστασία πριν από τις επιστροφές.

Η ενίσχυση των επιστροφών είναι ένας από τους κύριους πυλώνες του σχεδίου δράσης της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια. Ένα νέο **περιφερειακό πρόγραμμα επιστροφών** ύψους 13 εκατ. EUR θα στηρίζει περαιτέρω τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων ώστε να θέσουν σε λειτουργία αποτελεσματικά και βασισμένα στα δικαιώματα συστήματα διαχείρισης της επιστροφής, συμπεριλαμβανομένων των οικειοθελών και των μη οικειοθελών επιστροφών. Ένα πιλοτικό έργο που υλοποιήθηκε από τον ΔΟΜ σε συνεργασία με τις αρχές της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης έχει επίσης παράσχει στήριξη στις μη οικειοθελείς επιστροφές αντικανονικών μεταναστών, κυρίως στο Μπανγκλαντές και την Τουρκία.

5. Ανταπόκριση σε επιτακτικές ανάγκες και κρίσεις

Η ΕΕ έχει εντείνει τις προσπάθειές της για να ανταποκριθεί σε διάφορες απροσδόκητες πιέσεις και κρίσεις που προέκυψαν στη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων ετών. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει επανειλημμένα καταδεικνύει πώς η στήριξη της ΕΕ μπορεί να προσφέρει ανακούφιση στα κράτη μέλη που είναι εκτεθειμένα σε ιδιαίτερες μεταναστευτικές πιέσεις στα εξωτερικά σύνορα ή που πλήττονται από έντονη αύξηση των αντικανονικών αφίξεων. Συνδυάζοντας τη στήριξη από οργανισμούς —τον Οργανισμό της ΕΕ για το Άσυλο, την Ευρωπόλ και τον Frontex—, τη χρηματοδότηση και την επιχειρησιακή στήριξη, η ΕΕ μπορεί να προσφέρει ταχέως στοχευμένη βοήθεια για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών.

Στοχευμένη στήριξη στα κράτη μέλη που υφίστανται πίεση

Στην **Κύπρο** η στήριξη βασίζεται σε μνημόνιο συνεννόησης που υπογράφηκε με τη χώρα αυτή τον Φεβρουάριο του 2022. Αυτό καλύπτει όλες τις πτυχές της διαχείρισης της μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης σημαντικής χρηματοδότησης για την ενίσχυση των ικανοτήτων υποδοχής. Το μνημόνιο ενίσχυσε τις ικανότητες της Κύπρου στον τομέα της διαχείρισης των συνόρων και την βοήθησε να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητες του εθελοντικού μηχανισμού αλληλεγγύης, καθώς και την ικανότητά της στον τομέα της επιστροφής.

Στην **Ελλάδα**, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει την ενίσχυση του εθνικού συστήματος διαχείρισης της μετανάστευσης, με έμφαση στη βελτίωση των εγκαταστάσεων υποδοχής και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών ασύλου και επιστροφής. Η σημαντική χρηματοδοτική, επιχειρησιακή και τεχνική στήριξη που έλαβαν οι εθνικές αρχές τις βοήθησε σε αυτούς τους τομείς, με αποτέλεσμα τη σημαντική βελτίωση της συνολικής ικανότητας και των συνθηκών υποδοχής, τον εξορθολογισμό των διαδικασιών ασύλου και την αύξηση του αριθμού τόσο των μετεγκαταστάσεων όσο και των επιστροφών.

Τον Σεπτέμβριο του 2023, όταν έφτασαν στη **Λαμπεντούζα** περίπου 10 000 μετανάστες σε 72 ώρες, η ΕΕ πρόσφερε αμέσως τη στήριξή της. Το σχέδιο 10 σημείων που παρουσίασε η πρόεδρος κ. von der Leyen έχει προχωρήσει αποτελεσματικά. Εκτός από τη χρηματοδοτική στήριξη, οι οργανισμοί κινητοποιήθηκαν για να βοηθήσουν στην καταγραφή των αφίξεων και στην παραπομπή στις αρμόδιες αρχές, καθώς και μέσω πρόσθετου προσωπικού και μέσων επιτήρησης. Οι αεροπορικές μεταφορές από το νησί, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν από τη βοήθεια έκτακτης ανάγκης της ΕΕ, συνέβαλαν επίσης στην άμβλυνση της πίεσης. Το επιτόπιο έργο συμπληρώθηκε με νέες προσπάθειες για την αντιμετώπιση των δικτύων παράνομης διακίνησης μεταναστών, ενώ οι διπλωματικές προσπάθειες με την Τυνησία και με τις χώρες καταγωγής είχαν άμεσο αντίκτυπο στη μείωση των αντικανονικών αφίξεων.

Η ΕΕ στηρίζει επίσης την **Ισπανία**, μέσω τόσο χρηματοδοτικής όσο και επιχειρησιακής στήριξης για τη βελτίωση της διαχείρισης των συνόρων και την ενίσχυση των εγκαταστάσεων και διαδικασιών υποδοχής στις Κανάριες Νήσους, καθώς και στην ηπειρωτική χώρα. Η στήριξη αυτή περιλαμβάνει ειδικές κοινές επιχειρήσεις του Frontex που στηρίζουν την ικανότητα της Ισπανίας να διαχειρίζεται τα εξωτερικά της σύνορα, τόσο τα θαλάσσια όσο και τα εναέρια, με ασφαλή και αποτελεσματικό τρόπο.

Καταπολέμηση της εργαλειοποίησης

Παρότι οι αρχές που διαχειρίζονται τα εξωτερικά σύνορα πρέπει πάντα να είναι εξοπλισμένες και προετοιμασμένες να αντιμετωπίσουν μεταβαλλόμενες τάσεις μετακίνησης, καθώς οι οδοί και οι πρακτικές των διακινητών μεταναστών εξελίσσονται, τα τελευταία έτη η ΕΕ αντιμετωπίζει νέες προκλήσεις με ολοένα και περισσότερα περιστατικά εργαλειοποίησης των μεταναστών για πολιτικούς σκοπούς.

Η ΕΕ έδρασε γρήγορα για την προστασία τόσο των ατόμων που εργαλειοποιήθηκαν όσο και των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης. Όταν το **καθεστώς της Λευκορωσίας** εργαλειοποίησε ανθρώπους το δεύτερο εξάμηνο του 2021, η ΕΕ συνεργάστηκε στενά με τις λιθουανικές, τις πολωνικές και τις λετονικές αρχές για να προσφέρει ενισχυμένη προστασία στα σύνορα και χρηματοδότηση για τη στήριξη της ικανότητας ασύλου και υποδοχής. Η εντατικοποίηση των διπλωματικών επαφών συνέβαλε στην πρόληψη της συνέχισης της εκμετάλλευσης ανθρώπων και διευκόλυνε την αξιοπρεπή επιστροφή τους.

Για να αποφευχθεί η ανάγκη προσφυγής σε ad hoc μέτρα σε μελλοντικές καταστάσεις εργαλειοποίησης μεταναστών, το σύμφωνο προβλέπει ορισμό και σταθερό πλαίσιο με βάση τους κανόνες της ΕΕ για το άσυλο και την επιστροφή, ώστε να αποσαφηνιστεί ο τρόπος με τον

οποίο τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να διαχειρίζονται τέτοιες καταστάσεις με πλήρη σεβασμό του δικαίου της ΕΕ, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διεθνών τους υποχρεώσεων.

Στήριξη των ατόμων που προσπαθούν να ξεφύγουν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία

Ένα από τα σημαντικότερα βήματα στην πολιτική της ΕΕ για το άσυλο και τη μετανάστευση κατά την τελευταία τετραετία ήταν η ενεργοποίηση, τον Μάρτιο του 2022, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, της **οδηγίας για την προσωρινή προστασία**, η οποία μέχρι στιγμής έχει ωφελήσει περισσότερα από τέσσερα εκατομμύρια άτομα που προσπαθούν να ξεφύγουν από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Παρά τον άνευ προηγουμένου αριθμό αφίξεων σε σύντομο χρονικό διάστημα, η ΕΕ βοήθησε να διασφαλιστεί ότι τόσο τα άτομα που διέφυγαν στην ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη που δέχτηκαν τα άτομα αυτά έλαβαν επαρκή στήριξη. Στο πλαίσιο της προσωρινής προστασίας προσφέρθηκε στέγαση, πρόσβαση στην αγορά εργασίας, ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση για τα παιδιά στα άτομα που προσπαθούσαν να ξεφύγουν από τον πόλεμο, γεγονός που με τη σειρά του απέτρεψε και την άσκηση μη διαχειρίσιμων πιέσεων στα συστήματα ασύλου των κρατών μελών.

Τα εργαλεία συντονισμού για τη διασύνδεση των εθνικών προσπαθειών διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην από κοινού προσφορά της στήριξης. Για να στηρίζει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της οδηγίας για την προσωρινή προστασία, η Επιτροπή δημιούργησε την **πλατφόρμα αλληλεγγύης «Ουκρανία»**⁴ για να συγκεντρώσει στους κόλπους της όλους τους βασικούς παράγοντες. Η πλατφόρμα αλληλεγγύης παρακολουθεί τις αναδυόμενες ανάγκες των εκτοπισθέντων ατόμων από την Ουκρανία στην ΕΕ, στηρίζοντας τον συντονισμό της επιχειρησιακής αντίδρασης. Επιπλέον, η Επιτροπή δημιούργησε την πλατφόρμα καταχώρισης για προσωρινή προστασία ως τρόπο ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών σε πραγματικό χρόνο σχετικά με τους δικαιούχους προσωρινής προστασίας και επαρκούς προστασίας βάσει του εθνικού δικαίου.

Η ταχεία αναπροσαρμογή της ενωσιακής χρηματοδότησης ήταν καίριας σημασίας για την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών και της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και των πολυάριθμων κοινοτήτων και ατόμων στην Ευρώπη που στηρίζουν τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη. Η Επιτροπή πρότεινε τη δράση συνοχής για τους πρόσφυγες στην Ευρώπη (CARE) τον Μάρτιο του 2022, η οποία στη συνέχεια ενισχύθηκε με τη δράση CARE (+) για τη στήριξη της στέγασης, της υγειονομικής περίθαλψης, της πρόσβασης στην απασχόληση, της ιατρικής, κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης. Η δράση αυτή συμπληρώνει την καθιερωμένη στήριξη για την ένταξη μέσω της χρηματοδότησης της ΕΕ. Οι οργανισμοί της ΕΕ παρείχαν επίσης άμεση επιτόπια στήριξη στα κράτη μέλη που συνορεύουν με την Ουκρανία και στη Μολδαβία. Η απόφαση για περαιτέρω παράταση της εφαρμογής του καθεστώτος προσωρινής προστασίας έως τον Μάρτιο του 2025 καταδεικνύει την αταλάντευτη αποφασιστικότητα της ΕΕ να στηρίζει την Ουκρανία.

Μείωση των δευτερογενών μετακινήσεων και επίδειξη αλληλεγγύης

Την τελευταία τετραετία καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες για να παρασχεθεί στήριξη στα κράτη μέλη που υφίστανται πίεση, είτε από αφίξεις στα εξωτερικά σύνορα είτε από μη επιτρεπόμενες μετακινήσεις εντός της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίστηκαν οι ελλείψεις του ισχύοντος συστήματος του Δουβλίνου εν αναμονή της εφαρμογής του συμφώνου.

⁴ Στην πλατφόρμα συμμετέχουν τα κράτη μέλη, οι συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, ο Οργανισμός της ΕΕ για το Άσυλο, ο Frontex και η Ευρωπόλ, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης και η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, καθώς και η Ουκρανία, η Μολδαβία και διεθνείς εταίροι, ιδίως οι Ηνωμένες Πολιτείες, ο Καναδάς και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Για να στηριχθούν τα κράτη μέλη που υφίστανται πιέσεις, ιδίως από αφίξεις μέσω θαλάσσης, θεσπίστηκε ο **εθελοντικός μηχανισμός αλληλεγγύης**. Η Επιτροπή συντονίζει τον μηχανισμό αυτόν, με την υποστήριξη του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, ο οποίος αξιολογεί τις ανάγκες των κρατών μελών πρώτης εισόδου και παρακολουθεί την τήρηση των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί τόσο για τη μετεγκατάσταση όσο και για τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη. Εκτός από την ολοκλήρωση περισσότερων από 4 000 μετεγκαταστάσεων μέχρι σήμερα, μέσω αυτού του προσωρινού μηχανισμού έχει συγκεντρωθεί πολύτιμη πείρα για την εφαρμογή του μόνιμου, διαρθρωμένου και προβλέψιμου μηχανισμού αλληλεγγύης που θα τεθεί σε εφαρμογή στο πλαίσιο του συμφώνου, στο οποίο η μετεγκατάσταση αποτελεί μια πιθανή μορφή στήριξης προς τα κράτη μέλη που υφίστανται πίεση.

Για να συμβάλει στην αντιμετώπιση των δευτερογενών μετακινήσεων, η Επιτροπή παρουσίασε ορθές πρακτικές σχετικά με την εφαρμογή του **χάρτη πορείας του Δουβλίνου**, με στόχο τη βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των κρατών μελών, την αύξηση της συμμόρφωσης με το δίκαιο της ΕΕ και τον περιορισμό της διαφυγής. Ο γενικός στόχος είναι να βελτιωθεί το επίπεδο των μεταφορών στο πλαίσιο της διαδικασίας του Δουβλίνου και, συνεπώς, να περιοριστούν οι μη επιτρεπόμενες μετακινήσεις μεταξύ των κρατών μελών. Για να επιτευχθούν οι σκοποί και οι στόχοι του χάρτη πορείας του Δουβλίνου, τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν να τον εφαρμόζουν κατά προτεραιότητα και να διαθέτουν τους αναγκαίους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους στις μονάδες του Δουβλίνου. Η εφαρμογή των μέτρων που ορίζονται στον χάρτη πορείας παραμένει καίριας σημασίας, όχι μόνο για την αντιμετώπιση των τρεχουσών προκλήσεων, αλλά και για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής του συμφώνου. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει τα κράτη μέλη στην επίτευξη όλων των στόχων που ορίζονται στον χάρτη πορείας του Δουβλίνου.

IV. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΧΩΡΕΣ-ΕΤΑΙΡΟΥΣ

Η Ευρώπη είναι μια ήπειρος της οποίας η ιστορία έχει διαμορφωθεί από πολλούς λαούς. Η μετανάστευση δεν αποτελεί νέο φαινόμενο ούτε φαινόμενο που επηρεάζει μόνο την Ευρώπη. Τα μεταναστευτικά ταξίδια έχουν πάντα αρχή και τέλος και οι χώρες παγκοσμίως αντιμετωπίζουν πολλές από τις ίδιες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε. Οποιαδήποτε ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική πρέπει να ενσωματώνεται πλήρως στην εξωτερική μας πολιτική. Οι μεταναστευτικές πολιτικές που λειτουργούν ικανοποιητικά είναι εκείνες που λειτουργούν προς το συμφέρον των χωρών εταίρων, της ΕΕ, καθώς και των ίδιων των προσφύγων και των μεταναστών.

1. Ένα νέο πρότυπο βασισμένο σε ολοκληρωμένες εταιρικές σχέσεις

Κατά την ανάληψη των καθηκόντων της, η Επιτροπή von der Leyen δεσμεύτηκε να επανεξετάσει τις προτεραιότητές της, πρώτα όσον αφορά τη θέση της μετανάστευσης στις εξωτερικές σχέσεις και στις άλλες πολιτικές της και, έπειτα, όσον αφορά τη σημασία της για τις συνολικές μας σχέσεις με συγκεκριμένους εταίρους.

Ως βασική προτεραιότητα της ΕΕ και ως σημαντικό ζήτημα πολιτικής για τους εταίρους, η μετανάστευση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εμβάθυνσης των σχέσεων που διατηρεί η ΕΕ με εταίρους παγκοσμίως. Είναι σαφές πλέον η προσπάθεια προώθησης βαθύτερων εταιρικών σχέσεων με βασικές τρίτες χώρες, με τη συνεργασία στον τομέα της μετανάστευσης να τίθεται δίπλα σε άλλα μείζονα συμφέροντα.

Οι ολοκληρωμένες εταιρικές σχέσεις που ενσωματώνουν τη μετανάστευση έχουν αποδειχθεί επιτυχείς στην επίτευξη αμοιβαία επωφελών αποτελεσμάτων. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει

επίσης να διευρυνθεί και να επεκταθεί με περισσότερους εταίρους. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να ολοκληρώσει τη μετάβαση προς έναν πιο ρεαλιστικό και αποφασιστικό τρόπο για να διασφαλίζεται ότι τα συμφέροντά μας αντικατοπτρίζονται στις εταιρικές σχέσεις που διατηρούμε, χωρίς να διστάζει να χρησιμοποιεί μέσα μόχλευσης, τόσο θετικά όσο και αρνητικά.

Μετανάστευση στο πλαίσιο των ευρύτερων σχέσεων με τη Βόρεια Αφρική και άλλους εταίρους

Πέρυσι καταβλήθηκαν σημαντικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση των μεταναστευτικών προκλήσεων στη Μεσόγειο και στον Ατλαντικό, στο πλαίσιο της εμβάθυνσης των συνολικών σχέσεων με τη Βόρεια Αφρική και άλλους εταίρους. Η Επιτροπή ηγήθηκε των αποστολών της «Ομάδας Ευρώπη» με ηγέτες κρατών μελών στην Τυνησία τον Ιούλιο του 2023, τη Μαυριτανία τον Φεβρουάριο του 2024 και την Αίγυπτο τον Μάρτιο του 2024 για να τονιστεί η δέσμευση της ΕΕ όσον αφορά την ανάπτυξη ολοκληρωμένων και αμοιβαία επωφελών εταιρικών σχέσεων όπου η μετανάστευση θα αποτελεί βασικό στοιχείο, παράλληλα με ανησυχίες όπως η περιφερειακή σταθερότητα και το τεράστιο δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης σε τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Αυτά ήταν τα βασικά θέματα του μνημονίου συνεννόησης που επετεύχθη με την **Τυνησία** τον Ιούλιο του 2023 και αφορούσε τη μακροοικονομική σταθερότητα, την οικονομία και το εμπόριο, την πράσινη ενέργεια και τις διαπροσωπικές επαφές. Παράλληλα με τις άλλες προτεραιότητες περιλάμβανε μια ενότητα για τη μετανάστευση και συντέλεσε στη σημαντική μείωση των αναχωρήσεων από την Τυνησία από το φθινόπωρο του 2023. Η νέα συνολική εταιρική σχέση με την **Αίγυπτο** θα εστιάζει στην οικονομική σταθερότητα, τις επενδύσεις, το εμπόριο, καθώς και τη μετανάστευση και την κινητικότητα, την ασφάλεια και την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Όσον αφορά τη **Μαυριτανία**, η ΕΕ πρότεινε την εμβάθυνση της συνεργασίας σε πολλούς τομείς, με έμφαση στην πράσινη μετάβαση. Η ειδική κοινή δήλωση για εταιρική σχέση στον τομέα της μετανάστευσης η οποία θα υπογραφεί τον Μάρτιο του 2024 θα συνοδεύεται από βοήθεια και συνεργασία, που θα περιλαμβάνει καλύτερες κοινωνικοοικονομικές ευκαιρίες για τους νέους στη Μαυριτανία, στήριξη για την υποδοχή των προσφύγων και για τις κοινότητες υποδοχής που τους φιλοξενούν, για τη διαχείριση των συνόρων και την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτίων

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της παραμένουν, συλλογικά, ο μεγαλύτερος χορηγός επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας στον κόσμο. Η επενδυτική στρατηγική της ΕΕ για τη στήριξη επενδύσεων σε βιώσιμες υποδομές, η **Global Gateway**, θα κινητοποιήσει έως και 300 δισ. EUR μέχρι το 2027, για την τόνωση της συνδεσιμότητας και τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Πάνω από το ήμισυ του συνολικού ποσού θα επενδυθεί στην Αφρική, ενώ 77 δισ. EUR θα διατεθούν σε οικονομικά και επενδυτικά σχέδια για την Ανατολική Εταιρική Σχέση, τη Νότια Γειτονία και τα Δυτικά Βαλκάνια.

Εκτός από τον συνολικό αντίκτυπο που θα έχει αυτή η μαζική δέσμευση για οικονομική ανάπτυξη, η δράση της ΕΕ επικεντρώνεται ειδικότερα στη στήριξη των εταίρων για την πρόληψη της αντικανονικής μετανάστευσης μέσω της αντιμετώπισης των **βαθύτερων αιτίων** της. Οι βιώσιμες οικονομικές ευκαιρίες, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, ιδίως για τους νέους, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και η αυξημένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη μείωση της

πίεσης προς την αντικανονική μετανάστευση. Οι επενδύσεις της διασποράς στις χώρες καταγωγής μπορούν επίσης να συμβάλουν στη μείωση αυτής της πίεσης, ενώ τα εμβάσματα μπορούν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη. Η ΕΕ συνεργάζεται με εταίρους για την αντιμετώπιση των διαφόρων παραγόντων της μετανάστευσης και του αναγκαστικού εκτοπισμού, συμπεριλαμβανομένων της φτώχειας και της κακής διακυβέρνησης, των καταστροφών, των δυσμενών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, των συγκρούσεων και της αστάθειας τόσο στις χώρες καταγωγής όσο και στις χώρες διέλευσης.

Επιτόπια συνεργασία

Η ΕΕ επενδύει σε ευρύ φάσμα διαλόγων με εταίρους για να **βοηθήσει τις τρίτες χώρες να ενισχύσουν και/ή να αναπτύξουν τις δικές τους πολιτικές και συστήματα για τη μετανάστευση και το άσυλο**, να βελτιώσουν τις ικανότητές τους για τη διαχείριση των συνόρων και της μετανάστευσης, καθώς και για την παροχή διεθνούς προστασίας, και να αντιμετωπίσουν ειδικές ανάγκες όπως η αποτελεσματική επανένταξη μετά την επιστροφή.

Οι **διάλογοι για τη μετανάστευση** με χώρες-εταίρους προτεραιότητας αντικατοπτρίζουν αυτή τη συνολική προσέγγιση της συνεργασίας στον τομέα της μετανάστευσης. Για παράδειγμα, ο διάλογος ΕΕ-Αιγύπτου για τη μετανάστευση καλύπτει τη διαχείριση των συνόρων, τις επιστροφές και την επανένταξη, την προστασία και τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού, με σημαντική προτεραιότητα τη στήριξη των Σουδανών προσφύγων. Ο δεύτερος διάλογος υψηλού επιπέδου για τη μετανάστευση με την Τουρκία, τον Νοέμβριο του 2023, επιβεβαίωσε την προθυμία και των δύο πλευρών να ενισχυθεί η διμερής συνεργασία. Η εφαρμογή της δήλωσης ΕΕ-Τουρκίας και της συμφωνίας επανεισδοχής ΕΕ-Τουρκίας παραμένει στο επίκεντρο της συνεργασίας: εκτός από τη φιλοξενία προσφύγων από τη Συρία, οι βασικοί άξονες εργασίας περιλαμβάνουν τη συμβολή στην πρόληψη των αντικανονικών εισόδων στη χώρα και αναχωρήσεων από αυτή και την καταπολέμηση των δικτύων παράνομης διακίνησης. Στην Ασία, τον Μάρτιο του 2023, η Επιτροπή ξεκίνησε δύο διεξοδικούς διαλόγους για τη μετανάστευση και την κινητικότητα με το Μπανγκλαντές και το Πακιστάν. Οι εν εξελίξει εργασίες με άλλους εταίρους, όπως η Νιγηρία, το Ιράκ, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Μαυριτανία, επιτρέπουν την προώθηση των συμφερόντων κάθε εταίρου σε ολόκληρο το φάσμα των θεμάτων.

Η **ανάπτυξη ικανοτήτων** στα Δυτικά Βαλκάνια περιλαμβάνει επίσης τη νομοθετική προετοιμασία των υποψήφιων χωρών για τις μελλοντικές ευθύνες που θα έχουν ως κράτη μέλη στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου. Άλλα βασικά θέματα περιλαμβάνουν τις ικανότητες υποδοχής και την επιχειρησιακή στήριξη από οργανισμούς της ΕΕ, καθώς και χρηματοδότηση για να βοηθηθούν οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων να βελτιώσουν τα συστήματά τους για τη διαχείριση της μετανάστευσης και των συνόρων. Η ανάπτυξη συνοριοφυλάκων από τον Frontex και κοινών περιπολιών για τη στήριξη της διαχείρισης των συνόρων διευρύνθηκε με τη σύναψη νέων συμφωνιών περί καθεστώτος (βλ. κατωτέρω).

Η συνεργασία αυτή καθίσταται δυνατή με σημαντική συνεισφορά από **χρηματοδότηση της ΕΕ**. Με δεδομένο ότι το 10 % του προγράμματος NDICI-Global Europe (Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας — Παγκόσμια Ευρώπη) προορίζεται για δράσεις που σχετίζονται με τη μετανάστευση και τους αναγκαστικούς εκτοπισμούς, βρίσκονται σε εξέλιξη περισσότερα από 190 έργα, αξίας περίπου **5,3 δις. EUR**. Για παράδειγμα, κατά την περίοδο 2021-23 διατέθηκαν 691 εκατ. EUR για δράσεις στη Βόρεια Αφρική, εκ των οποίων σχεδόν τα δύο τρίτα προορίζονται για την ενίσχυση της διακυβέρνησης και της διαχείρισης της μετανάστευσης και του ασύλου. Η ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της μετανάστευσης και των εξωτερικών προκλήσεων στη Νότια Γειτονία θα ενισχυθεί περαιτέρω

με την πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να ενισχύσει περαιτέρω τη χρηματοδότηση για τη μετανάστευση⁵.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ συμπληρώνεται και ενισχύεται επίσης από τη στήριξη που παρέχουν τα κράτη μέλη της ΕΕ και άλλοι εταίροι σε **πρωτοβουλίες της «Ομάδας Ευρώπη»**. Το έργο τους επικεντρώνεται σε κρίσιμες προτεραιότητες για τη μετανάστευση σε μια δεδομένη χώρα ή περιοχή, όπου μια συντονισμένη και συνεκτική προσπάθεια μπορεί να έχει μετασχηματιστικό αντίκτυπο. Οι πρωτοβουλίες της «Ομάδας Ευρώπη» στη διαδρομή της Κεντρικής Μεσογείου και στις διαδρομές του Ατλαντικού και της Δυτικής Μεσογείου δρομολογήθηκαν σε πολιτικό επίπεδο τον Δεκέμβριο του 2022, για τη στήριξη δραστηριοτήτων κατά μήκος των βασικών διαδρομών προς την ΕΕ, καθώς και για τον εντοπισμό κενών και αλληλεπικαλύψεων, την ενίσχυση του τοπικού συντονισμού και την ιεράρχηση κοινών δράσεων, ενώ μια άλλη πρωτοβουλία της «Ομάδας Ευρώπη» αφορά την κατάσταση του περιφερειακού εκτοπισμού στο Αφγανιστάν.

Στήριξη της προστασίας σε παγκόσμιο επίπεδο

Κάθε έτος εκατομμύρια άνθρωποι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους λόγω συγκρούσεων, βίας, παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διώξεων, καταστροφών και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Ο αριθμός των βίαια εκτοπισμένων ατόμων έφτασε σε πρωτοφανή επίπεδα το 2023 και ανέρχεται επί του παρόντος σε 110 εκατομμύρια εκτοπισθέντες παγκοσμίως. Οι περισσότεροι από αυτούς φιλοξενούνται σε αναπτυσσόμενες χώρες και η ΕΕ θα διατηρήσει τη δέσμευσή της να τους παρέχει βοήθεια.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της είναι από κοινού ο μεγαλύτερος χορηγός βοήθειας στον κόσμο για τη **στήριξη των προσφύγων**, συνεισφέροντας το 42 % της παγκόσμιας χρηματοδότησης⁶. Το 2022 η ΕΕ από μόνη της χορήγησε 2,4 δισ. EUR για ανθρωπιστική, αναπτυξιακή και ειρηνευτική στήριξη προς όφελος των προσφύγων και όσων τους υποδέχονται. Τα τελευταία έτη, περίπου το 80 % του προϋπολογισμού ανθρωπιστικής βοήθειας της ΕΕ διατίθεται κάθε έτος σε έργα που καλύπτουν τις ανάγκες των βιαιώς εκτοπισμένων ατόμων και των κοινοτήτων υποδοχής τους παγκοσμίως.

Αυτό περιλαμβάνει τη σημαντική στήριξη της ΕΕ προς την Τουρκία, η οποία φιλοξενεί πάνω από 4 εκατομμύρια πρόσφυγες και αντιμετωπίζει τεράστια πρόκληση λόγω της συριακής κρίσης, με ποσό ύψους 10 δισ. EUR από το 2011. Η ΕΕ έχει επίσης στηρίξει την Ιορδανία, τον Λίβανο και το Ιράκ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της συριακής κρίσης, καθώς και για την ανάληψη σημαντικού ρόλου στην κινητοποίηση βοήθειας από άλλους χορηγούς.

Μεταξύ 2021 και 2023, περίπου 150 εκατ. EUR διατέθηκαν σε δράσεις στον τομέα της προστασίας, στη Λιβύη, την Τυνησία, το Μαρόκο και την Αίγυπτο, για παράδειγμα εξασφαλίζοντας μεγαλύτερη προσβασιμότητα και φροντίδα σε τοπικό επίπεδο για τους μετανάστες που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης και, στην περίπτωση της Λιβύης, επιτρέποντας τη μεταφορά καταγεγραμμένων προσφύγων και αιτούντων άσυλο από κέντρα κράτησης σε αστικές περιοχές.

Η ΕΕ έχει επίσης συνεισφέρει σημαντική ανθρωπιστική χρηματοδότηση στο Αφγανιστάν, το Ιράν και το Πακιστάν, συνολικού ύψους άνω των 665 εκατ. EUR από το 2019, και έχει επίσης δεσμεύσει πάνω από 400 εκατ. EUR για την αντιμετώπιση του εκτοπισμού των Ροχίνγκια, κυρίως στο Μπανγκλαντές. Παρέχεται επίσης ανθρωπιστική βοήθεια και στήριξη στο πλαίσιο αναπτυξιακής συνεργασίας σε άλλες χώρες υποδοχής στην Ασία, την Αφρική και τη Λατινική

⁵ Έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 1ης Φεβρουαρίου 2024

⁶ Έρευνα της ΕΑΒ του ΟΟΣΑ, 2022

Αμερική, οι οποίες αντιμετωπίζουν σημαντικές καταστάσεις εκτοπισμού, για παράδειγμα στην Κολομβία, την Ουγκάντα, το Τσαντ και τη Μοζαμβίκη.

Πολυμερής δέσμευση

Η **συνεργασία της ΕΕ με τους οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών** εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά πολύτιμη και για τις δύο πλευρές. Η πολύπλευρη και στενή εταιρική σχέση με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) καλύπτει όλες τις πτυχές της μετανάστευσης και του αναγκαστικού εκτοπισμού και έχει συσφιχθεί περαιτέρω μέσω της αντιμετώπισης της κρίσης εκτοπισμού που προκάλεσε η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Από κοινού, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της είναι οι μεγαλύτεροι χορηγοί του ΔΟΜ και οι δεύτεροι μεγαλύτεροι χορηγοί της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Η συνεργασία έχει επίσης επεκταθεί όσον αφορά την αντίληψη της κατάστασης και την ετοιμότητα, με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και τον ΔΟΜ να συμμετέχουν πλέον στο δίκτυο της ΕΕ για την ετοιμότητα αντιμετώπισης και τη διαχείριση μεταναστευτικών κρίσεων. Η κρίση εκτοπισμού στην Ουκρανία ενίσχυσε επίσης τη συνεργασία της ΕΕ με τη UNICEF όσον αφορά τη βοήθεια προς τα παιδιά⁷. Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Έλεγχο των Ναρκωτικών και την Πρόληψη του Εγκλήματος (UNODC) είναι στενός εταίρος της ΕΕ μετά την πρόσκληση για ανάληψη δράσης στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Συμμαχίας κατά της παράνομης διακίνησης μεταναστών.

Η ΕΕ στηρίζει ορισμένες **περιφερειακές διαδικασίες** για την προώθηση της προσέγγισης με βάση το σύνολο της διαδρομής: τον ευρωπαϊκό διάλογο για τη μετανάστευση και την ανάπτυξη (διαδικασία του Ραμπάτ), την πρωτοβουλία μεταναστευτικής οδού ΕΕ-Κέρατος της Αφρικής (διαδικασία του Χαρτούμ), την εταιρική σχέση για τη μετανάστευση με τις χώρες των Δρόμων του Μεταξίου (διαδικασία της Βουδαπέστης) και τη διαδικασία της Πράγας (Δυτικά Βαλκάνια, Ανατολική Γειτονία και Κεντρική Ασία). Από το 2018, η ΕΕ στηρίζει επίσης τη διαδικασία της Νιαμεί στη Δυτική και τη Βόρεια Αφρική για την πρόληψη και την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης μεταναστών και της εμπορίας ανθρώπων.

Η νέα συμφωνία της Σαμόας, η οποία υπεγράφη από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της τον Νοέμβριο του 2023 με τα μέλη του **Οργανισμού Κρατών της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού** και παρέχει νομικό πλαίσιο για τις σχέσεις κατά την επόμενη εικοσαετία, περιλαμβάνει ενισχυμένο τμήμα για τη μετανάστευση και την κινητικότητα.

Οι επιτόπιες εργασίες της κοινής **τριμερούς ειδικής ομάδας ΑΕ-ΕΕ-ΟΗΕ** για την εξεύρεση λύσεων στις μεταναστευτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Λιβύη συνεχίζονται. Οι συμφωνηθείσες προτεραιότητες⁸ περιλαμβάνουν την προσπάθεια για τον τερματισμό της αυθαίρετης κράτησης μεταναστών στη Λιβύη και την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων αντί της κράτησης, καθώς και για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και της εμπορίας ανθρώπων.

Μαζί με διεθνείς εταίρους, η ΕΕ στηρίζει το σχέδιο δράσης της Ρώμης για την ανάπτυξη και τη μετανάστευση στην περιοχή της Μεσογείου, τη Μέση Ανατολή και την Αφρική που δρομολογήθηκε τον Ιούλιο του 2023 και τη συνεχιζόμενη διαδικασία της Ρώμης, η οποία επιδιώκει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση της αντικανονικής

⁷ Άλλοι οργανισμοί του ΟΗΕ, όπως η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNIDO) και το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τις υπηρεσίες υποστήριξης των προγραμμάτων (UNOPS), υλοποιούν επί τόπου προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ.

⁸ Η ΕΕ, η ΑΕ και ο ΟΗΕ πιέζουν για επείγουσα δράση για την αντιμετώπιση των πιεστικών αναγκών των μεταναστών και των προσφύγων στη Λιβύη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu)

μετανάστευσης, από οικονομικές επενδύσεις έως νόμιμες οδούς και από μέτρα προστασίας έως μέτρα κατά της παράνομης διακίνησης.

2. Προώθηση νόμιμων οδών ως εναλλακτική στην αντικανονική μετανάστευση

Η συνεργασία για τη νόμιμη μετανάστευση είναι ένα από τα στοιχεία των εξατομικευμένων, αμοιβαία επωφελών εταιρικών σχέσεων που μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων και στην αποτελεσματική εφαρμογή των υποχρεώσεων επανεισδοχής.

Εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων

Οι εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων που ανακοινώθηκαν στο σύμφωνο ενισχύουν τις **νόμιμες οδούς προς την ΕΕ** και, παράλληλα, ενθαρρύνουν τη στρατηγική συμμετοχή των χωρών εταίρων στη διαχείριση της μετανάστευσης, ιδίως συμβάλλοντας στη μείωση της αντικανονικής μετανάστευσης και παρέχοντας κίνητρα στους εταίρους να συνεργαστούν για την επιστροφή και την επανεισδοχή. Τα προγράμματα της Επιτροπής χάρη στα οποία έρχονται στην ΕΕ υπήκοοι χωρών εταίρων για σπουδές, κατάρτιση ή εργασία συμβάλλουν σε αυτές τις εταιρικές σχέσεις, επιπλέον της χρηματοδότησης και της βοήθειας για την ανάπτυξη ικανοτήτων σε τομείς όπως οι πληροφορίες για την αγορά εργασίας και η ανάπτυξη δεξιοτήτων, η ενίσχυση της διακυβέρνησης της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Καθένα από αυτά είναι προσαρμοσμένο στις προτεραιότητες που καθορίζονται από την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τη χώρα-εταίρο. Για να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό αυτού του εργαλείου, θα είναι απαραίτητη η δέσμευση των κρατών μελών σε επίπεδο ΕΕ για τη μεγιστοποίηση του αποτελέσματος μόχλευσης που μπορεί να έχει η συνεργασία για τη μετανάστευση εργατικού δυναμικού όσον αφορά την επανεισδοχή.

Μέχρι στιγμής, η Επιτροπή έχει δώσει προτεραιότητα στη δρομολόγηση τέτοιων εταιρικών σχέσεων με το Μαρόκο, την Τυνησία, την Αίγυπτο, το Πακιστάν και το Μπανγκλαντές. Εξετάζονται επίσης εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων με τη Νιγηρία και τη Σενεγάλη, που θα εξαρτηθούν από τη βελτίωση της συνεργασίας σε όλο το φάσμα των μεταναστευτικών ζητημάτων. Μετά τις πρώτες συζητήσεις στρογγυλής τραπέζης για τις εταιρικές σχέσεις προσέλκυσης ταλέντων με κάθε χώρα-εταίρο το 2023, πραγματοποιείται νέα σειρά συζητήσεων το πρώτο εξάμηνο του 2024.

Προσέλκυση ταλέντων

Η οικονομική ανάπτυξη της ΕΕ παρεμποδίζεται από σοβαρές ελλείψεις εργατικού δυναμικού που επηρεάζουν πολλούς τομείς, σε όλα τα κράτη μέλη. Μολονότι τα μέτρα για τη μεγιστοποίηση του δυναμικού του εργατικού δυναμικού της ΕΕ αποτελούν την πρώτη προτεραιότητα, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού αποτελεί απαραίτητο μέρος της λύσης. Για να παραμείνει ανταγωνιστική, η ΕΕ πρέπει να προσελκύσει δεξιότητες και ταλέντα, αξιοποιώντας περαιτέρω τα μέτρα που έχουν ήδη ληφθεί, συμπεριλαμβανομένης της αναθεωρημένης οδηγίας της ΕΕ για την μπλε κάρτα και της οδηγίας για την ενιαία άδεια. Για την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης της οδηγίας για τους επί μακρόν διαμένοντες θα χρειαστούν περαιτέρω εργασίες, ώστε να διευκολυνθεί η απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος μέσω της απλούστευσης των διαδικασιών. Τον Νοέμβριο του 2023, η Επιτροπή πρότεινε τη δημιουργία **δεξαμενής ταλέντων της ΕΕ**, της πρώτης πλατφόρμας σε επίπεδο ΕΕ για τη διευκόλυνση διεθνών προσλήψεων σε τομείς που αντιμετωπίζουν ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Η ανάπτυξή της θα αποτελέσει βασικό τομέα εργασίας κατά τα επόμενα έτη, παράλληλα με μέτρα ένταξης που θα διασφαλίσουν ότι μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των μεταναστών στην αγορά εργασίας.

Συμβολή στις παγκόσμιες προσπάθειες επανεγκατάστασης

Τα προγράμματα επανεγκατάστασης της ΕΕ επιτρέπουν στους πλέον ευάλωτους πρόσφυγες να φτάσουν στην Ευρώπη χωρίς να χρειάζεται να καταφύγουν στη χρήση εγκληματικών δικτύων παράνομης διακίνησης ή να θέσουν τη ζωή τους σε κίνδυνο ακολουθώντας επικίνδυνες διαδρομές. Η ΕΕ παραμένει προσηλωμένη στην παροχή ασφαλών και νόμιμων οδών για όσους χρήζουν προστασίας. Με το νέο πλαίσιο της ΕΕ για την επανεγκατάσταση βάσει του Συμφώνου, η ΕΕ θα έχει στη διάθεσή της ένα μόνιμο σύστημα που θα εδραιώνει τις επιδόσεις της ΕΕ όσον αφορά τη συμβολή στις παγκόσμιες προσπάθειες επανεγκατάστασης. Για την περίοδο 2024-25, τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί να υποδεχθούν πάνω από 60 000 άτομα μέσω του προγράμματος της ΕΕ για την επανεγκατάσταση και την εισδοχή για ανθρωπιστικούς λόγους. Κατά την τελευταία τριετία, η χρηματοδότηση της ΕΕ για τη στήριξη των κρατών μελών ανήλθε σε πάνω από 318 εκατ. EUR. Η ΕΕ εξακολουθεί επίσης να στηρίζει την ανθρωπιστική επιχείρηση απομάκρυνσης ατόμων από τη Λιβύη προς μηχανισμούς έκτακτης διέλευσης στον Νίγηρα και τη Ρουάντα με σκοπό τη επανεγκατάστασή τους, βοηθώντας έτσι τα πλέον ευάλωτα άτομα να ξεφύγουν από απελπιστικές συνθήκες.

3. Χρήση συλλογικής μόχλευσης για την επανεισδοχή

Για να λειτουργούν αποτελεσματικά η επιστροφή και η επανεισδοχή, οι χώρες καταγωγής πρέπει να συνεργάζονται για την ταυτοποίηση των υπηκόων τους, να εκδίδουν ταξιδιωτικά έγγραφα και να αποδέχονται επιχειρήσεις επιστροφής. Πρόκειται για υποχρέωση που απορρέει από το διεθνές δίκαιο, καθώς και από μια σειρά πολυμερών πράξεων και διμερών συμφωνιών και ρυθμίσεων επανεισδοχής. Ωστόσο, στην πράξη, η συνεργασία συχνά είναι ανεπαρκής και χρειάζεται να υποστηρίζεται στρατηγικά με ενεργό συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα, μέσω της προσέγγισης «Ομάδα Ευρώπη» και της στρατηγικής χρήσης όλων των σχετικών πολιτικών και εργαλείων.

Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ έχουν ενισχύσει τη χρήση της διπλωματίας και το συλλογικό βάρος της ΕΕ με σκοπό τη μόχλευση των πολιτικών της ΕΕ για τη στήριξη της δράσης σχετικά με τις επιστροφές και την επανεισδοχή. Η **πολιτική θεωρήσεων** έχει προσφέρει νέα εργαλεία για την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα αυτό.

Σύμφωνα με το **άρθρο 25α του κώδικα θεωρήσεων**, η Επιτροπή αξιολογεί τακτικά τη συνεργασία των τρίτων χωρών στον τομέα της επανεισδοχής και υποβάλλει εκθέσεις στο Συμβούλιο. Εάν η συνεργασία στον τομέα της επανεισδοχής είναι ανεπαρκής, και λαμβάνοντας υπόψη τις συνολικές σχέσεις της Ένωσης με την οικεία τρίτη χώρα, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να προτείνει περιοριστικά μέτρα για τις θεωρήσεις. Η διαδικασία αυτή διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προβλημάτων και συνέβαλε στην ενίσχυση του διαλόγου με διάφορους εταίρους σχετικά με την επανεισδοχή, με αποτέλεσμα να βελτιωθεί ο διάλογος και η συνεργασία με εταίρους όπως το Ιράκ, το Μπανγκλαντές και η Γκάμπια. Η τέταρτη έκθεση υποβλήθηκε τον Ιούλιο του 2023 και εγκρίθηκε νέα πρόταση για περιοριστικά μέτρα όσον αφορά τις θεωρήσεις για την Αιθιοπία, από κοινού με πρόταση για μερική ανάκληση των περιοριστικών μέτρων που ισχύουν για τη Γκάμπια.

Ο μηχανισμός του άρθρου 25α καλύπτει μόνο τις χώρες που υπόκεινται σε υποχρέωση θεώρησης. Για τις 64 χώρες με τις οποίες η ΕΕ διαθέτει καθεστώς απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης, ο **μηχανισμός αναστολής των θεωρήσεων** αποτελεί εγγύηση έναντι της κατάχρησης της απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αντικανονική μετανάστευση. Παρόλο που ο μηχανισμός αυτός μπορεί να λειτουργήσει ως ισχυρός αποτρεπτικός παράγοντας, ενεργοποιήθηκε μόνο μία φορά. Η ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης αυτού του μηχανισμού θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διευκόλυνση της χρήσης του, καθώς και για την αντιμετώπιση μεγαλύτερου φάσματος καταχρήσεων των

ταξιδιών χωρίς υποχρέωση θεώρησης, όπως η αύξηση των αντικανονικών αφίξεων λόγω της έλλειψης ευθυγράμμισης με την πολιτική θεωρήσεων της ΕΕ, τα προγράμματα χορήγησης ιθαγένειας σε επενδυτές σε χώρες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης ή οι υβριδικές απειλές, όπως η κρατική εργαλειοποίηση μεταναστών. Η μεταρρύθμιση ενσωματώνει επίσης αυστηρότερους κανόνες για τις καταχρήσεις που σχετίζονται με αβάσιμες αιτήσεις ασύλου (το 2023, το 23 % του συνόλου των αιτήσεων ασύλου στην ΕΕ προήλθε από χώρες που απαλλάσσονται από την υποχρέωση θεώρησης).

Ένα άλλο δυνητικό εργαλείο για τη διασφάλιση της συνεργασίας στον τομέα των επιστροφών και της επανεισδοχής θα μπορούσε να είναι το αναθεωρημένο **σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων** (κανονισμός ΣΓΠ). Η Επιτροπή έχει προτείνει μια νέα διάταξη στον κανονισμό με την οποία εισάγεται ένα νέο κριτήριο για την ανάκληση της προτιμσιακής δασμολογικής μεταχείρισης που χορηγείται μονομερώς από την ΕΕ, και δη το κριτήριο των σοβαρών ελλείψεων στην εκπλήρωση της υποχρέωσης επανεισδοχής των ημεδαπών. Με το κριτήριο αυτό οι τρίτες χώρες θα έχουν περισσότερα κίνητρα για να τηρούν τις διεθνείς τους υποχρεώσεις και να συμβάλλουν στη βελτίωση της διαχείρισης της μετανάστευσης. Ο κανονισμός τελεί επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση.

Η νέα προσέγγιση που ακολουθεί η ΕΕ στις σχέσεις της με τρίτες χώρες αποφέρει ήδη σημαντικά αποτελέσματα και θα συνεχίσει να αποτελεί κυρίαρχο θέμα στο έργο της ΕΕ κατά τα επόμενα χρόνια. Τα θετικά κίνητρα —μεταξύ άλλων στους τομείς του εμπορίου, της ανάπτυξης και της νόμιμης μετανάστευσης— πρέπει να χρησιμοποιηθούν με στρατηγικό και συνεκτικό τρόπο ώστε η θετική δυναμική τους να ωφελήσει τη συνεργασία στον τομέα της επανεισδοχής.

V. ΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΕ

Απαραίτητη προϋπόθεση για να υπάρξει εμπιστοσύνη στις ενωσιακές και εθνικές μεταναστευτικές πολιτικές είναι η συνέπεια στην εφαρμογή τους, που απαιτεί ενισχυμένη παρακολούθηση και επιχειρησιακή στήριξη από τους οργανισμούς της ΕΕ. Την τελευταία δεκαετία, η επιχειρησιακή επέκταση των εντολών των οργανισμών διαχείρισης των συνόρων και της μετανάστευσης της ΕΕ τους έδωσε τη δυνατότητα να αυξήσουν το επίπεδο της υποστήριξης που παρέχουν στα κράτη μέλη και να αποστέλλουν προσωπικό και εμπειρογνώμονές τους για να αναλάβουν δράση σε τομείς όπως ο έλεγχος των συνόρων, οι επιστροφές και η διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου.

Frontex

Με την ενισχυμένη εντολή του, ο **Frontex αύξησε την υποστήριξη που προσφέρει στα κράτη μέλη** για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων παρέχοντας υπηρεσίες, πληροφορίες, εξοπλισμό και πρόσβαση σε εργαλεία και εμπειρογνωμοσύνη, στοιχεία που συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των μεταναστευτικών προκλήσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, αυτό περιλαμβάνει την ανάληψη σημαντικότερου ρόλου στον τομέα των επιστροφών. Η σταδιακή σύσταση του μόνιμου σώματος βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη του στόχου των 10 000 υπαλλήλων έως το 2027, με στόχο να είναι πλήρως εξοπλισμένο και εκπαιδευμένο ώστε να παρέχει ουσιαστική υποστήριξη για τον έλεγχο των συνόρων και τις επιστροφές. Ωστόσο, αυτό θα εξαρτηθεί εν μέρει από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων των κρατών μελών να παρέχουν προσωπικό, τόσο μέσω μακροπρόθεσμων αποσπάσεων όσο και μέσω βραχυπρόθεσμων αποστολών.

Ο Frontex έχει επίσης αυξήσει την ευελιξία του ώστε να μπορεί να αντιμετωπίζει καλύτερα αιφνίδιες ανάγκες και υβριδικές απειλές, όπως έδειξε η ταχεία αντίδρασή του στη Φινλανδία

στα τέλη του 2023. Επιπλέον της επιχειρησιακής υποστήριξης που προσφέρει, ο Frontex διαδραματίζει καίριο ρόλο στην εφαρμογή της ευρωπαϊκής ολοκληρωμένης διαχείρισης των συνόρων.

Ο Frontex στηρίζει επίσης την ανάπτυξη ικανοτήτων και τη διαχείριση των συνόρων **τρίτων χωρών εταίρων**. Μια νέα γενιά συμφωνιών περί καθεστώτος μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών επιτρέπει την ανάπτυξη του μόνιμου σώματος του Frontex με εκτελεστικές αρμοδιότητες μεταξύ δύο τρίτων χωρών, καθιστώντας δυνατή την πραγματοποίηση κοινών δραστηριοτήτων ελέγχου των συνόρων σε αεροπορικές, θαλάσσιες και χερσαίες περιοχές. Τέτοιες συμφωνίες έχουν υπογραφεί μέχρι στιγμής μεταξύ της ΕΕ και της Αλβανίας, της Μολδαβίας, του Μαυροβουνίου και της Βόρειας Μακεδονίας. Αναμένεται να υπογραφεί σύντομα συμφωνία με τη Σερβία και συμφωνήθηκε επίσημα η έναρξη διαπραγματεύσεων με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη στις 12 Φεβρουαρίου.

Ο Frontex διαθέτει επίσης **ρυθμίσεις συνεργασίας** που επιτρέπουν τη συνεργασία με τις αρχές τρίτων χωρών σε τομείς όπως η ανταλλαγή πληροφοριών, η ανάπτυξη ικανοτήτων και η ανάλυση κινδύνου. Τέτοιες ρυθμίσεις ισχύουν ήδη με την Αλβανία, τη Γεωργία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Κόσοβο*, τη Βόρεια Μακεδονία, το Αζερμπαϊτζάν, την Τουρκία, την Αρμενία, τη Νιγηρία, το Πράσινο Ακρωτήριο, τον Καναδά, το Μαυροβούνιο, τις ΗΠΑ, τη Μολδαβία, την Ουκρανία και το Ηνωμένο Βασίλειο⁹. Ο Οργανισμός διαπραγματεύεται επί του παρόντος άλλες 16 ρυθμίσεις συνεργασίας, μεταξύ άλλων με εταίρους της Βόρειας και της Δυτικής Αφρικής, ενώ παράλληλα επικαιροποιεί τις υφιστάμενες ρυθμίσεις με άλλους εταίρους.

Για όλα αυτά τα νέα καθήκοντα, ο Frontex έχει θεσπίσει και εφαρμόζει στρατηγική για τα θεμελιώδη δικαιώματα, με την οποία διασφαλίζεται η συμμόρφωση του Οργανισμού με το ενωσιακό και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Αποστολές του Frontex

Στις αρχές του 2024, βρίσκονται σε εξέλιξη 22 επιχειρησιακές δραστηριότητες του Frontex, με τις οποίες παρέχεται υποστήριξη στα κράτη μέλη και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν για τον έλεγχο των συνόρων και την επιστροφή, καθώς και με χώρες εταίρους. Επί του παρόντος, ο Οργανισμός έχει αποστείλει περισσότερα από 2 700 μέλη του μόνιμου σώματος. Με τις επιχειρήσεις αυτές παρέχεται υποστήριξη για την επιτήρηση των χερσαίων, θαλάσσιων και εναέριων συνόρων. Μεταξύ άλλων καθηκόντων, υποστηρίζονται οι συνοριακοί έλεγχοι στα σημεία διέλευσης των συνόρων, καθώς και οι επιχειρήσεις επιστροφής.

Τα ανωτέρω αριθμητικά στοιχεία περιλαμβάνουν τις επιχειρήσεις του Frontex σε τρίτες χώρες. Στις αρχές του 2024, ο Frontex διέθετε στα Δυτικά Βαλκάνια, την Αλβανία, το Μαυροβούνιο, τη Βόρεια Μακεδονία και τη Σερβία, καθώς και στη Μολδαβία περισσότερους από 500 υπαλλήλους, μαζί με τα αναγκαία οχήματα, οι οποίοι βοηθούν τις εθνικές αρχές στη διαχείριση και την επιτήρηση των συνόρων, τον εντοπισμό πλαστών εγγράφων και την καταπολέμηση του διασυνοριακού εγκλήματος.

Οργανισμός της ΕΕ για το Άσυλο

Τον Ιανουάριο του 2022, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υποστήριξης για το Άσυλο (EASO) έγινε ο **Οργανισμός της ΕΕ για το Άσυλο (EUAA)**, ένας αυτόνομος οργανισμός που διαθέτει περισσότερα εργαλεία για τη στήριξη των κρατών μελών στη διαχείριση του ασύλου και της

* Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσόβου.

⁹ Οι δραστηριότητες στο πλαίσιο ρυθμίσεων με τη Ρωσία και τη Λευκορωσία έχουν ανασταλεί.

υποδοχής. Ένας μηχανισμός παρακολούθησης, η μεθοδολογία του οποίου καθορίστηκε το 2023, θα παρακολουθεί την επιχειρησιακή και τεχνική εφαρμογή των νομικών υποχρεώσεων της ΕΕ και θα συμβάλλει έτσι στην περαιτέρω εναρμόνιση του συστήματος ασύλου της ΕΕ. Εκτός από την άμεση υποστήριξη του έργου των κρατών μελών, το έργο του EUAA για τη χρήση επιχειρησιακών προτύπων, καθοδήγησης και κατάρτισης με σκοπό την ευθυγράμμιση των πρακτικών ασύλου και υποδοχής των κρατών μελών συμβάλλει στην αύξηση της σύγκλισης και στη μείωση των δευτερογενών μετακινήσεων.

Ο EUAA συνέδραμε το έργο που πραγματοποιεί η Επιτροπή για να βοηθήσει τα κράτη μέλη που υφίστανται μεταναστευτική πίεση να οικοδομήσουν ισχυρή διακυβέρνηση στον τομέα του ασύλου προσφέροντας επιχειρησιακή και τεχνική βοήθεια στα κράτη μέλη σχετικά με τα συστήματά τους για το άσυλο και την υποδοχή.

Ο EUAA παρέχει επίσης υποστήριξη σε ορισμένες **τρίτες χώρες** για την ανάπτυξη ικανοτήτων, με έμφαση στις υποψήφιες χώρες. Ο Οργανισμός έχει ιδίως συμφωνήσει επί διμερών χαρτών πορείας με όλους τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων, ώστε να συμβάλει στην ευθυγράμμισή τους με το κεκτημένο της ΕΕ σύμφωνα με τις συγκεκριμένες επιτόπιες ανάγκες κάθε εταίρου.

Αποστολές του EUAA

Οι ομάδες υποστήριξης για το άσυλο του EUAA σε ολόκληρη την ΕΕ παρέχουν υποστήριξη στις εθνικές αρχές ασύλου και υποδοχής όσον αφορά τη διακυβέρνηση, τον στρατηγικό σχεδιασμό, την ποιότητα και τις διαδικασίες.

Στις 3 Μαρτίου 2024, ο EUAA είχε αποστείλει 1 141 υπαλλήλους σε 12 κράτη μέλη.

Ευρωπόλ

Η αποστολή προσωπικού στα κράτη μέλη, καθώς και στις χώρες εταίρους, αποτελεί βασικό στοιχείο του έργου της Ευρωπόλ για τη διευκόλυνση της ανταλλαγής πληροφοριών και την υποστήριξη των ερευνών. Το έργο αυτό περιλαμβάνει την αποστολή εμπειρογνομόνων και προσκεκλημένων υπαλλήλων για την υποστήριξη των τοπικών αρχών επιβολής του νόμου σε 12 κράτη μέλη και χώρες εταίρους. Στο πλαίσιο των επιχειρησιακών εργασιών, η Ευρωπόλ οικοδομεί το δίκτυό της βάσει 20 συμφωνιών που καθιστούν δυνατή την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με τρίτες χώρες σχετικά με το σοβαρό οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία¹⁰. Οι συμφωνίες αυτές θα είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική υλοποίηση της νέας εντολής της Ευρωπόλ για την παράνομη διακίνηση μεταναστών και το Ευρωπαϊκό Κέντρο κατά της Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών.

Αποστολές της Ευρωπόλ

Στις 4 Μαρτίου 2024, η Ευρωπόλ είχε 79 αποστολές σε 11 κράτη μέλη και στη Μολδαβία.

Οι ομάδες αυτές, οι οποίες αποτελούνται από εμπειρογνώμονες της Ευρωπόλ και προσκεκλημένους υπαλλήλους, υποστηρίζουν τις εθνικές αρχές με τη διενέργεια δευτεροβάθμιων ελέγχων ασφαλείας και ερευνών. Συλλέγουν επίσης πληροφορίες στον τομέα αυτό, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την κατάρτιση αξιολογήσεων των εγκληματικών απειλών σε ευρωπαϊκό επίπεδο και για την υποστήριξη των ερευνών.

eu-LISA

¹⁰ Η Ευρωπόλ έχει συνάψει επίσης 16 ρυθμίσεις συνεργασίας και στρατηγικές συμφωνίες που καθιστούν δυνατή τη διαρθρωμένη συνεργασία χωρίς ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Ο eu-LISA είναι ο οργανισμός της ΕΕ που είναι αρμόδιος για ευρύ φάσμα σημαντικών συστημάτων ΤΠ τα οποία χρησιμοποιούνται στις πολιτικές της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Το έργο του θα είναι καίριας σημασίας για την εφαρμογή εργαλείων ΤΠ κρίσιμης σημασίας για τη διαχείριση των συνόρων τα οποία χρησιμοποιούνται ήδη ή πρόκειται να τεθούν σε λειτουργία, καθώς και για τη διαλειτουργικότητά τους. Κατόρθωσε να αναπτύξει σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο ένα δίκτυο συστημάτων τα οποία παρέχουν τη δυνατότητα στις αρχές να έχουν πλήρη εικόνα της κατάστασης όσον αφορά τα άτομα που εισέρχονται στην ΕΕ.

Eurojust

Η Eurojust, ο οργανισμός της Ένωσης για τη συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης, αποτελεί βασικό παράγοντα για την αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης μεταναστών. Προσφέρει υποστήριξη σε πολύπλοκες διασυνοριακές υποθέσεις που απαιτούν δικαστικό συντονισμό και κοινές ομάδες έρευνας για τη δίωξη των παράνομων διακινητών μεταναστών και οργανώνει μια ομάδα εστίασης για την παράνομη διακίνηση μεταναστών, η οποία θα φέρει σε επαφή δικαστικούς φορείς από τα κράτη μέλη για να αναλύουν τις μεταβαλλόμενες τακτικές των ομάδων οργανωμένου εγκλήματος στον τομέα αυτό και να αλληλοενημερώνονται σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές στη διερεύνηση τέτοιων υποθέσεων και την άσκηση διώξεων.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Μέσω της συνεργασίας, η ΕΕ έχει αποδείξει ότι μπορεί να υλοποιήσει μια πραγματικά κοινή πολιτική για τη μετανάστευση και το άσυλο και θα το επιτύχει. Το σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο που συμφωνήθηκε πρόσφατα καθορίζει την ολοκληρωμένη προσέγγιση που απαιτείται για να καταστεί η διαχείριση της μετανάστευσης στην Ευρώπη δίκαιη, αποτελεσματική και βιώσιμη. Πρόκειται για την πλέον πρωτοποριακή αναμόρφωση των κανόνων της ΕΕ για τη μετανάστευση και τη διαχείριση των συνόρων αφότου δημιουργήθηκαν ο χώρος Σένγκεν και η ενιαία αγορά. Είναι επίσης αυτό που θα δώσει σε γενιές Ευρωπαίων τη δυνατότητα να συνεχίσουν να απολαμβάνουν αυτών των μοναδικών ελευθεριών που αποτελούν σήμα κατατεθέν της Ευρώπης.

Στο μέλλον, πρέπει να δώσουμε **απόλυτη έμφαση στην εφαρμογή**, ώστε όλα τα κράτη μέλη να διαθέτουν ένα καλά προετοιμασμένο σύστημα ως προϋπόθεση για την οικοδόμηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης η οποία απαιτείται για την επιτυχία της νέας ισορροπημένης προσέγγισης του συμφώνου. Η Επιτροπή θα αναλάβει ηγετικό ρόλο στο συλλογικό αυτό έργο, αρχής γενομένης από ένα κοινό σχέδιο εφαρμογής, και θα συνδράμει τα κράτη μέλη σε κάθε στάδιο της διαδικασίας με χρηματοδοτική, τεχνική και επιχειρησιακή υποστήριξη, μεταξύ άλλων από τους οργανισμούς της ΕΕ. Πρέπει επίσης να συνεχιστούν οι εργασίες για την ολοκλήρωση αυτής της νομοθετικής εργαλειοθήκης με τα ελλείποντα στοιχεία σχετικά με την επιστροφή και τους επί μακρόν διαμένοντες, καθώς και για τις συμπληρωματικές πρωτοβουλίες για την παράνομη διακίνηση, τα εμπορικά μέσα μεταφοράς και τις θεωρήσεις.

Το σύμφωνο θα αλλάξει τα δεδομένα όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η Ευρώπη διαχειρίζεται τη μετανάστευση, όμως δεν μπορεί να λειτουργήσει απομονωμένα. Για να επιτύχει, η Ευρώπη θα πρέπει να βασίζεται διαρκώς σε μια διττή προσέγγιση για την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, καταβάλλοντας παράλληλα αδιάλειπτες προσπάθειες για την αντιμετώπιση **της καθημερινής διαχείρισης έντονων πιέσεων** και κρίσεων. Όπως και τα τελευταία χρόνια, η Επιτροπή θα συνεχίσει να εφαρμόζει επιχειρησιακά μέτρα για τη βελτίωση της απόκρισης της ΕΕ στις κοινές προκλήσεις, μεριμνώντας ώστε να υπάρχει γρήγορη αντίδραση σε στιγμές κρίσης, με ολοκληρωμένη στήριξη προς τα κράτη μέλη και δίκαιη

αντιμετώπιση των μεταναστών, αξιοποιώντας τους διαθέσιμους χρηματοδοτικούς πόρους και την υποστήριξη των οργανισμών της ΕΕ.

Τέλος, η αναζήτηση λύσεων σε νέες και παλαιές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη θα είναι μια διαρκής προσπάθεια. Η ΕΕ ως σύνολο θα πρέπει να συνεχίσει να αναζητά πρακτικούς τρόπους για την αντιμετώπιση ορισμένων από τα πιο δυσεπίλυτα ζητήματα που σχετίζονται με τη μετανάστευση, έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι η πρόληψη ταξιδιών που θέτουν σε κίνδυνο ζωές αποτελεί παγκόσμια ευθύνη. Η εξωτερική διάσταση της μεταναστευτικής πολιτικής είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία, και για να βρεθούν βιώσιμες λύσεις θα χρειαστεί να καταβληθούν αδιάλειπτες προσπάθειες ώστε η μετανάστευση να καταστεί προτεραιότητα στο πλαίσιο αμοιβαία επωφελών εταιρικών σχέσεων.

Η ΕΕ, εδραιώνοντας τις δράσεις μας στις αξίες μας και ενεργώντας από κοινού με δικαιοσύνη και αποφασιστικότητα, απέδειξε ότι μπορεί να επιτύχει αποτελέσματα όσον αφορά τη μετανάστευση. Αυτοί είναι οι γνώμονες που θα πρέπει να συνεχίσουν να καθοδηγούν τη μελλοντική μας δράση.